

SZÉKELY-UDVARTHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
UDVARTHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARTHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS AZ UDVARTHELYMEGYEI
ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI DÍJAK: Egész évre 4 ft. Félévre 2 ft. Negyed-
évre 1 ft. Papok, tanítók- és községi előjáróknak egész évre
3 ft., a tanító-egylet tagjainak, községi és körjegyzőknek 2 ft.
50 kr. — Egy példány ára 8 kr.

Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BETEGH PÁL

Felolvasó szerkesztő:

EMBERY ÁRPÁD.

Kiadó- és lapnyeljes:

BETEGH PÁL.

Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 2 kr., azonfelül 1 kr.
magánhirdetések □ cm.-kint 3 kr., többszöri közlésnél 2 kr.
közöltetnek. — Bélyegdíj külön 30 kr. — Nyílt-tér sora 20 k.
Hirdetés és nyílt-tér díja előre fizetendő.

Hirdetéseket e lap részére elfogad minden hirdetői iroda.

Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 2 kr., azonfelül 1 kr.
magánhirdetések □ cm.-kint 3 kr., többszöri közlésnél 2 kr.
közöltetnek. — Bélyegdíj külön 30 kr. — Nyílt-tér sora 20 k.
Hirdetés és nyílt-tér díja előre fizetendő.

VÁRMEGYÉNK KETTŐS ÜNNEPÉN.

Lobogódiszt öltött városunk; ünnepi zaj, ünnepi élénkség uralkodik a megnépesült utcák ember forgatagában. Ünnepre, nagy ünnepre készülünk, új székházunk és a székely emlékoszlopnak ezerévet megörökítő nagy és lélekemelő iker ünnepére!

Megvénhadt időknél porlepte öléből felragyogni látom régi dicsőségünk drága emlék fényét. Látom az ősz székház komor ábrázatját; kavicsolt udvarán buja növény zöldel, rozoga tornácán ügyes-bajos nép jár, panaszszal az ajkán, adóval zsebében, példás türelemmel várja sorsa dőltét. A tanácsteremnek minden zuga telve emberáradattal; riadó éljenzés töri meg a gyűlés hivatalos csendjét; régi királybírák falon függő képe, lelket kapni látszik, nemzeti érzésnek tüzes ébresztője, tomboló viharok zugó morajával kihát az utszélre, menydörög az óriás izmu szabadsághős, szabadeszmék főuri tárogatója: Wesselényi Miklós!

Am a fény halványul, leáldozik végkép, mint alkonyi villám kéklő hegyek közé; visszazáll a kép is aggastyán időknél históriás sírjába, melynek márvány lapján Klío őrzi hírét.

Amde kitör a nap ezerév homályán, eltűnt dűledékek nyomán emelkedik vármegyénknek ékes, büszke palotája. Tudós munkakéznek nyoma látszik rajta, haladást ígérget az új századokra, mint nemzetének az ifjú Magyarország!

És te emlékoszlop, mely márvány tetőddel égnek meredezve hirdeted hálából a honszerző magyar tiszszázados buját, örömet s csatáknak diadalmas tényit, állj az idők véges végtelenségéig. Állj, mint honszerelmünk ébrentartó jele, hirdesd törhetetlen másfélezer éves ittlétünk hitének szentelt hagyományát; vitézi hírnevünk fenn ragyogjon, mint ősz czimered napja, mondd el a világnak, ha még nem ismerne, mondd el a vándornak, hogyha rád találja vetni személynét: akaratunk szilárd, mint az a terméskő, mely terhed alatt nyög; hon-védő buzgalmunk most is oroszlányi s hogy megélünk békén magunk kegyelméből, mint sok század-éven, ott vagy te, ott állsz te örök bizonyosságul, leborulva áldott márványalakoddal.

TÁRCZA.

Az emlékoszlop története.

Most, a minőn elkésvé bár, de lankadni nem tudó hazafiságunk legszentebb érzelmének ősz melegségével ünnepejük nemzeti létünk ezer esztendőjét, azt hisszük, nem lesz érdektelen vázlatos ismertetését adnunk e szerény, a maga nemében Székelyföldünkön páratlanul álló oszlopnak annál is inkább, mert a leleplezés programjában nem kínálkozik alkalom, hogy a nagy közönség bár főbb vonásokban is tudomást vehessen. Ezer-nyolczszázkilencvenhárom július 2-án pendült meg az eszme, Bedő Ferencz tiszteletes beiktatási bankettjén. Sokan tüntető helyesléssel fogadták, mások ajkán kicsiny gnyuló játszadozott, mintha mondani akarták volna, hogy nagy fába vágta a fejszéd ideális álmodozó!

Mások a létesítendő oszlop alapozójával nem tudtak megbarátkozni, mely czél nem volt más, mint másfél ezeréves székely hagyományunk értelmében, mely szerint a székelység már lakta e hazát honfoglaló aleink bejöttékor, üdvözölni az ősszékelységet jelképező oszlopnak az ezeréves magyar nemzetet. E czél ellen főleg a doktorinér álláspont és a székelyt csak hírből ismerő faji disszimiláció harcolt. Július 2-ától majdnem kilencz hóig csend volt, a lelkeselés hírtelen támadt lángja kialudni látszott, bár az eszme megpendítője nem szűnt meg igazni hírlapokban is, hogy országos figyelmet ébresztsen és közös cselekvésre bírja székely földünk népét, fölrázza szendergő álmából fajfentartó hagyomány hitét.

Enek a hírlapokban és magánkörben, társas összejövetelek alkalmával folyton ébren tartott eszmecsereinek hatása alatt végre Ugron János

összehívta városunk értelmiségét és polgárait, melyen a megalakult oszlopbizottság kimondotta, hogy a kormányhoz kérsé iutéstessék anyagi támogatás végett s a további teendőket a választig függőben hagyandók.

A válasz nem soká késett s előre láthatólag tagadó volt. De az egyszer felvetett eszmét napirondról levenni egy ittel volna székelytörténetünk szégyenfeltjával szájról-szájra járt az ige, hogy megalkotjuk saját erőnkől már most ezt is, miut mindent és mindig. A lelkes szöveget csakhamar tett követi, az 1895. június 14-ére összehívott értekezlet, az indítványozónak történeti adatokkal motivált közel egy órai beszédre kimondja az emlékoszlop felállítását a nemzeti mondákkal öröknevű Budvár tartetéjére s egyttal az indítványozót, mint a bizottságnak már alakuló gyűlésén megválasztott titkárat meghívja az országgá bocsátandó felhívás megszerkesztésével is.

Június 19-én tudomásul veszi s pár nap mulva már tizenhét újság terjeszti szét a szélrőzsa minden irányában az indítványra és elhelyezésre leghivatottabb székely anyaváros lelkes tárogatóját. A legnagyobb adakozó szegény, de önzetlen vármegyénk volt, a mennyiben 1000 frtot ajánlt meg e czélra; ezt követte városunk 300 frttal. A magán adakozók sorában az első adakozó nevet jól eső emlékek utítjuk fel s ez Mikó Árpád akkori főispánunk, ki 100 frttal nyitotta meg a gyűjtés illusztris névsorát s a jó példa vontozott, mert a jun. 14-iki gyűlésen már 700 frt volt, így Ugron J. alispán, Jung-Oseke Lajos apát, dr. László Mihály Szabó Albert közjegyző, Boros Károly birtokos, Ugron Gábor 50—50 frttal, dr. Solymosi Lajos igazgató, Kassai F. Ignác, Koncez Armin, Sebestyén Mihály kuriai bíró 25—25 frttal járultak a hazafias eszme megtestesítéséhez. Később új főispánunk Haller János gróf is 100 frtot

volt szives adományozni. Gyűjtőink sorában első helyen dr. László Mihály akkor is képviselőnk áll 200 frttal, Farczádi K. László postafőtiszt (Eger) 89.5 frttal, Schweiger Bertalan ügyvéd (Temesvár) 80 frttal, Jakab Elek országos híri tudorunk (Bpest) és Tamás Károly táblabíró (Beszterce) 69 frttal stb.

Elismerés legyen Scheffler Nándor igazgatónak, hogy a 8 méter magas emlékoszlopot a piécestállal, két oroszlánnal, négy czimmerrel, vasoszlop s lánczu kerítéssel s az öt méter magas márvány obeliszkkal együtt, nemes ambícióból potom 4000 frtert készíttette el és a piécsténnállította fel s nem a Budváron pénzhiánya miatt.

Hogy polgárok, lányok és fiúk iskolánként vetélkedve hozták meg filléres áldozataikat, fölösleges mondanunk.

De tovább nem részletezzük, hiszen nagyon is kívánatos, hogy a városi levéltár számára az egész története alaposan megírassék s legyenek megörökítve a gyűjtők és adakozók mind. A történeti hűség kedvéért megemlítjük, hogy az oszlopbizottság elnöke Jung Oseke apát és titkára lapunk szerkesztője volt.

Miután még igen nagy száma, kik nem adtak, kik ígértek s gyűjtéseikkel nem számoltak be, a gyűjtést tovább folytatjuk, hogy a most fennmaradt összeg gyümölcséből megalkotandó turulmadár elfoglalha-sa ez oszlop csúcán egyedül illetékes fészket. Mert hát igaz az oszlop felirata:

Hout mutatott a magyarnak a székely
S harczoa hún sok ezernyi veszélylyel
Tiszszázad előtt is ez ősi honért;
Most ezerév diadalma jeléül
Hüneredetnek erényein épült
Kőoszlopa hirdeti, hogy ma is él!

Mai számunkhoz egy és fél iv melléklet van csatolva.

Fogadtatás.

Két óra felé hosszú kocsisorban vonult ki a fogadó bizottság, élén gróf Haller János főispánnal, a közönségtől ellepelt vasúti állomáshoz, hogy az érkező vendégeket illő módon fogadhassa. A vonat 1/2 3 órakor (félóra késéssel az esőtől megrongált fővonal pályatest miatt) robotott be s a kiszálló vendégeket Jakab Gyula főjegyző par üdvözlő szóval köszöntötte s azután kocsikra szállva, ki-ki (a perronon kézbesített kártyák szerint) lakására hajlatott.

Az érkező vendégek sorában láttuk Sandor László es. és kir. kamarás és nagykülföldi főispán vezetésével Somogyi István, Somogyi Albert, Lendvai Sándor, Imecs Jenő, Maurer Albert, Gáspár József, Bartók Géza és Krausz Frigyes bizottsági tagokat; Deésy Zoltán maros-tordai alispán, Erődi Sándor aljegyzőt, Eperjesi István számvevőt (ugyancsak onnan), Elekes Mihály birtokost és nejét (Sárd), báró Kemény Bélát és nejét, Gyárfás Endre orsz. képviselőt és nejét. A csikmezei küldöttség, melynek élére utazott két bizottsági tag délután 5 órakor s mely hat óra tájban meg is érkezett, a következő tagokból állott: Mikó Balint főispán, Becze Antal alispán, Mihály Ferencz főszolgabíró, Dr. Boeskor Béla vármegyei tisztviselő, Gözsy Géza, Lázár Miklós, Barthalis Agost aljegyző, Kovács János rendőrkapitány.

Este a Schnapek-szaloban programmon kívül kedélyes ismerkedési est volt. A város hangulata emelkedett, az idő szépre fordult s az ünnepségek a legszebb reménnyel biztattak.

Az ünnepségek sorrendje.

Gyönyörű, verőfényes napsugar mosolygott ki a pénteki felhők mögül; nagy mozgás, élénkség uralkodott a főbb utcákon, majd a reggeli vonattól berobogó vendéghez kocsik tették zajosabbá a városi életet. Az oszlop megkésített díszítési munkálatai kemény kalapácsütéseket hallattak.

Templomokban:

Fél nyolczkor aztán megkondult a felső templomi nagyharang, mely pontosabban jelzi a mise kezdetét minden programnál.

A hálaadó istentisztelet 8 órakor meg is kezdődött, mert a hivatalos testületek ezen időre már felvonultak. Innen van az, hogy a katonai tisztikar a hibás program miatt, bár katonás pontossággal jött, mégis csak mise közben foglalt helyet a templomban.

Az ünnepi Te Deumos misét Jung Cseke Lajos celebrálta püspöki süveggel, Bajna F. (diakon), Kopacz G. (subdiakon), Gaspar I. (librifér), Keith K. (ezeremóniárius), Orbán I. (infalista), Körösi G. (pedista) és Vágási D. (gremiale) segítségével.

Mise közben a polgári dalárda, Gál Sándor kántor és dr. Vajda Emil pár igen csinos betétet énekeltek.

A hivatalos testületeket, melyben a megye, a városi tanács, törvényszék, pénzügyigazgatóság, ügyészség, járás- és szolgabíró, tanári karok, a vidék és vendégek s az összes ipartársulatok zászlók alatt vettek részt, — gróf Haller János főispán, Ugron János alispán, Jakab Gyula főjegyző vezették, mindannyian dísz nagyban. Hasonló, festői öltözetben láttuk még Gyárfás Endre, ifj. dr. Daniel Gábor és dr. Heltai Ferencz orsz. képviselőket, Sebesi Akost, Koncz Ármint és Szabó Istvánt. A teljes számú tisztikart lovag Schweitzer Ede, báró Pongrácz Vincze alezredek vezették, kiknek társaságában időzött Illyés Miklós ny. huszárezredek is.

Az egész közönség által énekelte himnus hangjai mellett vonultak ki a templomból.

A ref. templomban, mely főleg hölgyközönséggel zsufolásig megtelt, bevezetésül Isten áldd meg a magyart énekeltek és a testületi zászló alatt bevonult polgári dalárda szép éneke vezette be a hálaadó imát.

Majd Bedő Ferencz első pap lépett a szószékbe s a következő magas szárnyalású imát mondotta:

Ezer világok alkotó ura, Szent Isten, édes Atyánk, ki kezeidben tartod az emberek szívét s vezérelked kegyelmeddel a nemzetek sorát, ime, öröm és hálatelt kebelled borulunk szentséged királyi széke előtt. Öröm és hála itt, a szent lelke-

sedés, öröm és hála a körül sugárzó fény, a közel és távolban megzendülő levegő, mely visszhangzik a székely bércek között és száll magas egeid felé, öröm és hála itt, a te dicsőséged áldott pitvarában, ez ima, melylyel trónod zsámolyához lépünk, mondván a biblia királyi költőjével: »Oh áldott Úr! mert a kövek, melyeket az építők megvetettek, lettek szeglet kövei emlékezetnek és igaz-ágnak. Ah az ünnepi fényt, az ünnepi dalt, ágyuk dőrejét tulszáryalja hű gyermekid buzgó imája.

Szent Isten, édes Atyánk, te kibocsátod lelkeidet s mindenek életre kelnek. Kibocsátod lelkeidet s felnyitja sugárzó szemét a mennybolt, megmozdul a földnek szíve, megtermékenyül s természetvilág. És kibocsátod lelkeidet a föld koronájába, az emberbe. Lelked ihletétől föltámadnak az örökigazságok benne. Lelked ihleti s szíveket s a szívek mélyétől felfakadnak a tiszta érzések. Lelked ihleti az életet és a szent érintéstől születnek az élet jó omlékai, áldozatai. Lelked ihleti lényünk egész világát s végezzük a munkát hűségben s szolgálatára állunk a magasabb ideáloknak, hogy azok testet nyerjenek.

Magasztaltassál Uram örökön örökké, hogy kitöltötted lelkeidet amaz alkotásokra és alkotó népedre. Ime ott áll az emlékkő befejezetten, mert nem bábeli önhitséggel az égig, hanem a hű szerelmétől égetve emelni volt törekvése buzgó népednek.

Uram töltsd ki hát reája az emlékezet lelkét, hogy Árpád nemzetének hulló véréit, könyvpatkáját, dicsőségét, sötét gyászát, ébredését s ezeréves fönnállását fennen hirdesse az a következő évezrednek.

És ott, a fénylő pompában díszelő hajlékra töltsd ki most már az igazság lelkét, hogy ez a nép, mint egygyé ford ajak ihletten szólja a szoltáriró szavát: »nyissátok meg nekem az igazság kapuit, hogy azon bemenvén, dicsérjem az Istent«.

Tedd Uram mindkettőt a Te választott helyedre, hogy szolgálhassák a dicső ezélokot. Egyenlőség, testvérség s a Te igazságod által megismert szabadságnak legyenek azok felkent templomai, hol honfi imáját elrebeghetne a szabad földnek szabad nemzete.

Uram a multakért tied a hála s a jövőért ismét feléd száryal az eszedkő fohász, te vezéreltél egy évezreden át s kitől kérhetnénk segédelmet, áldást a jövendő időkre.

Aldd meg mindenek felett közös szülőanyánkat, e drága magyar hazát minden fiának hű szeretetével. Aldd meg dicsőségesen uralkodó koronás fejedelmünket, első Ferencz József királyunkat, ki népének atyja, dicső alkotmányunk hűségese öre. Részletese őt népének igaz szeretetében, a nemzet hű ragaszkodásában, hogy alattvalóinak szeretete ragyogjon fenségese koronájának legtündökösebb gyémántjaként.

Aldd meg az uralkodóval együtt felséges hitvesét, Erzsébeth királyasszonyunkat, kinek örök gyászát milliókrészvételnek tiszta fánya törí át. Aldd meg az egész királyi házat dicsőséggel és erősséggel. Aldd meg a haza nagyjait, vezetőit a nagyok erényeivel, bölcsességgel, onzetlenséggel, hűséggel, hogy híven töltsék be a helyet, hova a közbizalom állította.

És áldd meg minden áldások Istene a Székelyföld szívéit Udvarhely városát, virulással, előmenetellel, testi és lelki áldásaid minden gazdagságával; áldd meg közhazsnu intézeteit haladásal, fejlődéssel; áldd meg minden vallás-felekezetű egyházait, hogy mint az égnek boltozatán ezernyi csillagok külön pályát futnak, de ezéljok egy: tartsák meg híveiket közös felebaráti szeretetben és a Te szent neved örök dicséretében.

Uram! Te benned biztunk eleitől fogva, légy hát továbbra is a mi erősségünk, hogy szálljon át a Te dicséreted ajakról-ajakra, nemzedékről-nemzedékre miudaddig, míg eljön a kezdet után a vég s lesz új föld és új ég, midőn trónod körül megzendül az angyalok örök dicsérete, szent fiad a Krisztus által. Amen.

A szózat hangjai közt vonultak a templomból a hivatalos testületek, melyeket az új vármegyehez előtt cigány zene fogadta örökszép dallamu »Rakóczi«-nk hangjaival.

A vármegyeházán.

Óriási tolongás mellett helyezkedett el a most már tengeráradattá sokasodott közönség, de a rendezőség tapintatának sikerült előbb a törvényhatósági tagokat bebocsátani.

A gyönyörűen kifestett, parkirozott, 6 Felsőképével, két — több száz lángu gyertyás — csillárral ékesített díszterem felső podiumon közből gróf Haller János főispán, jobbról Ugron János alispán, mellette megyehuszar, kezében a megye kék-sárga lobogója és balról Jakab Gyula főjegyző foglaltak helyet. Baloldali helyeiken ültek többnyire díszma-

gyarban a szomszéd vármegyék küldöttei; a pompás karzatot elegáns toilettű, fényes hölgykoszoru töltötte meg, találóan egészítvén ki a közgyűlés komoly, különben igen ünnepies kinézését.

A rendkívüli közgyűlést főispánunk nyitotta meg a következő, többször zajos éljennel megszakított és lendületes beszéddel:

Tekintetes törvényhatósági bizottság! Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Az Isten házában csak imént elhangzott lélekemelő egyházi szertartás mely benyomása alatt egész valómban meghatva foglalom el elnöki széke-met, hogy elhivatásomból kifolyólag megnyissam vármegyeink ünnepélyes rendkívüli közgyűlését, mely közgyűlésnek, mint a tárgysorozatból méltóztatnak tudni, egyedüli tárgyat újonnan épített vármegyeházunk ünnepélyes felavatása képezi.

Mint Udvarhelyvármegye ez időszerű főispánját s így a közgyűlés elnökét, már állásom is kötelez e nagy nap jelentőségének méltatására. E kötelesség mellett azonban én még jogot is érzek magamban erre, azon családi és vérkötelek révén, mely engemet e hajdani székelyszék területének multjához fűz!

Kitérni tehát e kötelesség elől nem szabad, de karöltve ennek teljesítésével, jobban mondva, engedve ezt megelőzőleg lelkem sugallatának, első szavam tek. törvh. bizottság a forró halával párosult öröme, hogy jó Istenünk vármegyénknél megengedte émi e nagy napot, s második szavam pedig az őszinte köszönet s tiszteletteljes szívvelyes üdvözlöt kifejezése illusztris vendégeink iránt, kik engedve hazafias érzetöknek, vármegyénket megjelensökökkel megtisztelték!

Tiszteletteljesen üdvözlöm tehát önöket uraim, a testvér és szomszéd vármegyék méltóságos főispánjait, a megyék alispánjait s a többi illusztris küldöttjeit, s mindazokat egyenként és együttesen őszinte szívből s lélekkel, kik vármegyénkre nézve ezen oly annyira jelentőségű felavatási ünnepélyre megjelenven, bennünket kitüntetni sziveskedtek; e kitüntetés őszinte elismerése Udvarhelyvármegye gazdag történelmi multjának, mely multnak feljegyzése fényesen bizonyítja azt, hogy vármegyénk, mint hajdani székelyszék is nem csak anyavármegyeje volt a Székelyföldnek, de politikai vezére is, s mint ilyen mindig fennen lobogtatta a tiszta hazafiság, a korona iránti hagyományos hűség és szabadságszeretet zászlóját!

E fényes multnak történelméből urbi et orbi híven tudja azt egész nemzet és haza, hogy vármegyénk hajdani székelyszék ősi falai nem egyszer hangzottak vissza elődeink, őseink szabadelvűség-szülte megragadó lelkesedéstől s e lelkesedés megújult mindannyiszor, valahányszor a haza, a közügyek érdeke szellemi és anyagi támogatására szorult!

Alkalmoszerűleg visszatekintve e fényes multra, minden igaz magyarnak a hazafias érzés kegyeletével kell megemlékeznie e vármegye és vidékének történelmi képeiről, melyek között ott tündöklök e szerény és emelkedésben levő város, mint a hajdani székely ispanok és főkapiányok székéle, mint a székely nemzeti gyűlések főhelye, hol századokra kiható aldosos törvényeket alkotott a lelkesülten ide gyűlekező székely értelmiség.

A három nemzet egyesülése után e székelyszék örözte a székely nemzet pecsétjét, melyen a nemzet politikai egységére diplomatikai alakban nyert kifejezést.

És e képek sorában ott áll az ősi Budvár, melyhez az ősi-székely nemzeti életnek kiváló mozgalmá és emleke fűződik, melyek közül legkiválóbb az, hogy itt mondatott ki a székelységnek a keresztény vallásra való áttérése is.

Es azzal, hogy a székelység a kereszténységet felvette, egy új gyökeres és mindenek felett üdvös átalakulás állt be ennek egész nemzeti életében; a Rhábonbanok helyét a székely ispanok foglalják el, a Gyulák és harkaszok udvarhelyei helyett a nép most már az ispan és főkapiányok udvarai, továbbá az egyházak és monostorok körébe húzódik, az iparosok mesterségeiben haladást mutatnak fel, tökélyesültek s ezekkel együttesen tért foglaltak a kereszténységgel akkori időben karöltve járó kulturális mozgalmak is.

A székelység történelme egész sorát adja e azon szívós iránynak, mely a letűnt századok bel-és kül zivatari és vézei között fenntartotta a Székelyföld önállóságát, nemzetiségét, ősi jellegét s közzjóra törekvő célzatait egy a politikai tere, mint a közművelődés mezéjén is!

E történelmi multnak a fenséges csoportjait ez alkalommal, tekintettel beszédem szük keretére, csak parányi vázlatban érinthetem s e multa, mely különben is minden igaz hazafi kebelében oly kegyeletes érzések között pihen, ezuttal a fátvölt érzetem le, hogy ez ünnepélyes pillanatban, midőn szívünk esordultig van tele kegyelettel őseink iránt, kik egykoron fundamentumát vetették meg hajdani ősi székelyházunknak, röviden bár, de alkalmi

Folytatás a mellékleten.

Schramm-féle elismert jó minőségű szobapadlóház minden színben, gyorsan száradó, színét megtartja, alkalmas puha padló mázolására, kapható Gál Jánosnál Székely-Udvarhely.

I. Melléklet a „Székely-Udvarhely” 26-ik számához.

ünnepeinknek megfelelőleg megemlékezhessem a haladó kor kívánalmainak megfelelőleg emelt s a jövő századoknak átadandó új megyeházunk felépítésének történelméről.

S ennek esetelése közben ki kellett volna terjeszteni, hogy mikor, mely viszonyok között, kiknek közreműködésével, minő áldozatok alapján keletkezett új vármegyeházunk felépítése, mely is a letűnt századok viharai által megtépett ősi szék-házunk helyét lesz pótlendő, szíves elnézésüket kérem, ha ebből kifolyólag száraz numerusok felsorolásával leszek kénytelen becses figyelmüket egy időre igénybe venni.

1888. júl. 2-án 60. közgyűlési sz. a. vármegyénk elvileg kimondotta a megyeház építésének szükségét; ezen határozatból kifolyólag 1890. okt. 6-iki közgyűlésben 85. k. sz. a. akkori főispán id. Daniel Gábor ó mélt. elnökle alatt egy a dr. Török Albert alispán, Pálffy Ferencz m. ügyész, Jung-Cseke Lajos apát, főesperes-plebános, Ugron Gábor. Bartha Károly, Papp János, Lántzky Sándor, br. Kemény Béla, Ugron János, Szabó Gergely és az építészeti hivatal főnökeiből alakult 12 tagú szék-ház építő bizottságot küld ki, mely bizottság megbízás szerűleg 1891. január 26-án kiírva a tervpályázatot azok beérkezése után a felkért „Mérnök építész-egylet” ugyanazon év szeptember havában bírálólag dönt felettük, s az I. díjat 1000 frtot a T. betűs terv szerzőjének Stelo Ottónak, a II. díj 500 frtját Hubatsék és társainak ítélvén oda.

Mely szakértői ítélet alapján építési bizottságunk 1892. július 18-án ugyanezt hozván javaslatba, ennek értelmében a Stelo Kornél T. betűs terve fogadtatott közgyűlésileg is el.

A költségek fedezésére 1894. okt. 6-iki közgyűlésben 731. sz. a. 3 százalékos pótdó határozatván el, melynek alapján a Pesti m. kir. banknál 130000 frt lett 100 féle évenként 4-5 százalékos, tehát 3510 frt törlesztés mellett fölvéve. A magas miniszteri engedély 131699 frt 5 kr tervezett költség helybenhagyásával 1895. márcs. 26. 20854. sz. a. lett megadva. Az első árlejtés 1894. július havában megejtetvén s ennek eredménytelen volta miatt ugyanazon év augusztus 16-ára újabb árlejtés tűzött ki, mely időpontra 13 ajánlat érkezett be s ezek közül Czako kolozsvári építészét fogadta el a bizottság. Azonban közbevetett felekezés folytán a nmélt. m. kir. belügyminiszterium 91847—1894. sz. leiratával a 144. sz. határozatot megsemmisítvén, az 1895. január 3-án tartott áriejtés eredményeként az évi 4. sz. közgyűlési határozattal Haberstumpf Károly építőmester s veleggyűtessen de Pol, Frankis, Gyertyánffy és Nicolosi és Ungár ajánlatai lettek véglegesen elfogadva, alispáni előterjesztésre pedig a mázoló és lakatos munkákra Budik és társai helyi lakosok ajánlata.

A szerződési összegek ezek alapján 132671 frt, illetve butorok költségével 138812 frtot teszen ki. Valószínű azonban, hogy ezen összeg a felülvizsgálat alkalmával pontosan megállapítandó mérvben fog változni.

Az építés ténylegesen 1895. ápril 8-án kezdetett meg; az alapkö ünnepélyes letétele 1895. szept. 7-én volt.

Terve volt véve, hogy új vármegyeházunk a millennárius ünnepélyek idejére már teljesen felszerelve átvehető is legyen, azonban mint legtöbb nagyszabású építkezéseknél, úgy itt is vállalkozóink munkálataikkal nem készülhetek el s építési bizottságunk kénytelen vala utolsó határidőként 1896. október 16-át engedélyezni. Az árvaszék, a szolgabírói és kir. államépítészeti hivatal már szeptember havában be is költözött, míg a többi irodák október végén, november elején lettek áthelyezve. Ugyanazon időtől kisebb tanácskozási termünket használhatta vettük, míg nagy disztermünk festését a téli idők beálltával tavaszra kellett elhalasztani — s ezen festési munkálatok hátráltatták az ünnepélyes felavatás megtarthatóságát is.

Ezen száraz számok és adatok felsorolása után kedves kötelességként meg kell még emlékez-nem az előzőleg ugyan már névszerint felsorol azon érdemes férfiakról, kik is közreműködésük elismerésére méltó tevékenységük által vármegyénket elkötelezték.

Jól lehet vármegyénk lépcsőházában elhelyezett emléktáblán részben meg vannak örökítve, ezen érdemes hazafiaknak nevei, mindazonáltal szerény nézetem szerint megróható mulasztást követnének el, ha jelen alkalommal s érdemeiket méltatva, nem adnék mindnyájunk hálás elismerésének kifejezést.

Az építési terv megpendítésének első momentumától kezdve az építési bizottság élen mint annak elnöke, évtizedeket meghaladó közpályánni működése utolsó perczéig hazafiai érdemeikben gazdag hivatalbeli elődöm vargyasi id. Daniel Gábor ó méltósága állott, ki is e tisztet az ó méltóságát jellemző puritán jellemsziládsággal, nemes példára ösztönző tiszta hazafisággal, önzetlen, odaadó s székely vérei iránt táplált azon me-leg szeretetével töltö be, a melylyel hosszú évti-

zedeken keresztül képviselte, védte és szolgálta vármegyénk szellemi és anyagi érdekeit.

Mély sajnálatunkra nem lehetünk szerencséssek ó méltóságát ez ünnepélyen kö-ünkbe tisztelhetni, azonban testi szemeink előtt az ó nemes lelke s ime körünkben vannak lelkes fia; s midőn most alkalmosszerűleg visszatekintünk az ó hosszú és áldásos közszolgálati múltjára, melyet e nemes vármegyében és annak üdvére becsületben híven töltö el, úgy hiszem mindnyájunk nevében szólhatok, mindnyájok érzelmeit tolmácsolom az által, ha ó méltóságának fiaihoz intézve: vár. negyém hálás köszönetének s igaz ragaszkodásának adok ezennel kifejezést.

E név, a Daniel név annyi más jelesekkel mint a Wesselényi, Bethlen, Matskái, Ugron, Pálffy, Gyárfás, Sebessy, Török, Jakab, Tibád, Biró, Ferenczy, Bartha, Sebestyén, Máté, Sándor, Szabó, Bartha és Benedek szorosán összeforrt a székely-ség történetével. Legyenek rajta uraim Danielek s önökkel együtt a többi jeles családok fiatal sarjai, hogy dicsó elődeiknek méltó utódait tisztelhesse önökben is a székelység!

Annak idejében említett nemes vezér alatt, távoztával dr. Török Albert és Miké Árpád főispánok, Ugron János alispán elnökle alatt és mellettt működött egész lélekkel, odaadással a már névleg felsorolt bizottság.

E tisztelt férfiak sorából időtelével öszinte bánatunkra Pap János, Bartha Károly s utóbbi napon Pálffy Ferencz személyében többeket kiragadt a kérélhetetlen halál — legyen azoknak mi köztünk örökre áldva emlékek! Az itt maradtak, az élők pedig fogadják egyenként és együttesen is a vármegye leghalásabb, legöszintébb tiszteletteljes köszönetét.

Hasonlóképen öszinte köszönet és elismerés illeti meg az államépítészeti volt és jelenlegi főnökei, Ferenczy Endre és Diószeghy Sámuel főmérnök urakat.

Nemkülönben köszönetet kell mondanom Stelo Kornél tervező építész és Haberstumpf Károly építőmester uraknak is.

Es most végezettül, midőn vármegyénknek immár felszentelt hajlékát ünnepélyesen átvennénk, a köteles tisztelettel párosult hálás köszönet szavait kell még hangoztatnom, kifejezmem egyházaink szeretve tisztelt lelkipásztorainak, kik is nem kíméltek sem időt, sem fáradságot; megjelenésökkel ünnepélyünk fényét emelték s Istennek házábaa áldást kérve vármegyénkre, buzgó imaikkal hajlékunkat fölszentelték.

Tek. törvh. bizottság!

Minékutána e már Isten szolgálai által is fölszentelt hajléknak jövődóbeli közvetlen lakói mig Istenünk akarja mi leszünk: hivatalnoki kar, munkatársaim, mindnyájunk nevében ünnepélyesen ígérem, fogadom, hogy ez új hajlékban is hazánk, királyunk, nemzetünkhez híven, a vallás és hazánk törvényeit szentségben tartva, híven követve és védve, mindvégig kötelességünknek fogunk élni s kegyelettel székely őseink emléke iránt, híven őrt fogunk állani a szentelt portán!

Es fujjanak bár a szelek, hánykódjanak a habok! és hadd jöjjön el a minék jönni kell! Soha sem fogjuk szem előtt téveszteni, soha egypercze is elfeledni azt, hogy e szentelt hajlék egyaránt épült nagyra a gazdag és szegény filléreiből — s itt jogegyenlőség, becsület, igazságnak kell lakoznia a végtelenségig!

Tek. törvh. bizottság!

Mostan pedig hálásan köszönve nagybecsü türelmük és figyelmüket, köteles tisztelettel kérem fel hadd egyesüljenek én velem, midőn lelkemből kívánom és buzgó imámban kérem a magyarok igaz Istenét, őrizze, tartsa, védje s virágoztassa fel vármegyénket s atyai kegyelmeként békével, egyet-értéssel áldja meg eme hajlékunkat és részletessen mindnyájunkat lelki, testi erőben, hogy minél több jót szerezhessünk nagy elhivatás betöltésére utalt és képes székely népünknek!

Ezzel a közgyűlést megnyitva, tárgysorozatunk értelmében átadom a szót vármegyénk érdemes főjegyzőjének.

Ezután Jakab Gyula mondotta el a vármegyeház épületének történetét:

Méltóságos gróf Főispán ur!

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Ünnepet ül ma Udvarhelyvármegye; az ós Udvarhelyszék ujonnan épült székházának felavatását ünnepeli.

A midőn ezen ünnepélyes alkalommal szerény szavaimat felelelem és becses figyelmüket pár perczeire igénybe venni bátorokodom, nem szándékozom azzal visszaélni, nem szándékozom kiterjedni a régmúlt, arra a sok évszázadra, melyen át Attila és Zandirhám unokái itt az ós Hargita alatt, éppen mint a Hargita maga törhetlenül dacoltak a vésszel, viharral, mely olyan sokszor és nagy erővel megkísértette eltörölni a föld színéről ezt a maroknyi embert, azon ósidó óta, mikor Bud vára ormairól tekintett a napba a Turul, jelen

korunkig mikor „Székely támad” vár romjain a köz-művelődésnek épült temploma.

Megirták székely népünk dicsó múltját a tör-ténészek Anonymus Béla e regisnotariustól kezdve Orbán Balázsig, megénekeltek a költők számtalan-szor és így tudja a világ, hogy mik voltunk és min-den vihar daczára mi vagyunk, nem törtünk meg a sorscsapások alatt, bebizonyítottuk, hogy életre-való nép vagyunk, következőleg még leszünk is.

Maradok a közelmúltal, illetőleg új szék-házunk építése tárgyánál.

Volt nekünk itt ezen a helyen egy régi szék-házunk; épült 1733 ban, mit igazol az azon év-számmal jelzett építési terv, mely a levéltárba meg van és az elbontás alkalmával a terem egyik gerendáján megtalált felirat, ajtó kilincsére 1770 volt írva. A mikor B. Daniel István főkirálybíró-ságában kibővítették.

Tehát bizony már régi épület volt, sekáig állott fenn szilárdul, hihetőleg azért olyan szilárdul, mert kimagaslott környezetéből, mert szabadon érintkezhetett az Isten éltető napjával és szabad levegőjével. Aztán megtörtént ezen öreg házzal is, mi megtörténik oly sok egyébbel is a világon, hogy veszedelem érte napkelet felől, építettek melléje egy nagyobb házat, az aztán megbénította; megszűnt a legnagyobb lenni, eltörpült a szomszédja mellett, megrededezett, szóval lakhatatlanná vált, el kellett bontani, mást kellett építeni, annyival inkább, mert a kor igényeivel párhuzamosan haladó munkahalmaz személyzet-szaporitást is igényelt és a megszorított méhek már nem fértek a rozott kasba.

1888-ban mondatott ki elvileg, hogy új megyeházat kell építeni. 1890 évi október 6-iki közgyűlés választott és küldött ki építési bizottságot Daniel Gábor főispán elnökle alatt Török Albert, br. Kemény Béla, Pálffy Ferencz, Jung-Cseke Lajos, Ugron Gábor, Bartha Károly, Pap János, Lántzky Sándor, Ugron János, Szabó Gergely és Ferenczi Endre főmérnök személyében.

A bizottság 1891. januárba kiírta a tervpályázatot 140,000 frtig, beérkezett 7 pályázat, melyek közül, illetékes felülbíralat után Szelehló Ottó terve lett elfogadva és 1000 frttal jutalmazva 1892. október 7-én 136. számú közgyűlési határozattal.

Később a tervből a pénzügyi hivatalok elhelyezése kihagyatott, az ez iránti tárgyalások eredményre nem vezetvén.

1894. július 10-én árlejtés tartatott 130,527 frt előirányzott összeggel és ez nem sikerülvén, második augusztus 16-án, mire bejött 13 ajánlat, melyek közül Czako kolozsvári építész ajánlata lett elfogadva. Ez ellen aztán fellebbeztek és m. kir. Belügyminiszter ur rendeletére 1895. januárban ismét új árlejtés tartatott, melynek eredményéhez képest kiadatott a vállalat Haberstumpf, De Pól, Frankis, Gyertyánffy, Nikolosi, Ungár és Budik és társainak 132,679 frt 65 krért, mely azonban a felülvizsgálattal még változni fog.

A fedezetre 3% pótdó határozatott és erre kölcsön vétetett fel.

Meg volt határozva, hogy 1896-ban bevégeztessék, de tényleg csak 1895. ápril 8-án lévén megkezdve, nem volt teljesen befejezhető és így meg-husult azon terv, hogy az ezeredik évben tartat-hassék meg a felavatási ünnepély.

Most már készen van ezen épület és hivatta van arra, hogy a törvényhatóságnak politikai, kulturális és gazdasági központja, a nemzeti szellemnek éltető fészke legyen.

Hivatva vannak annak közvetlen lakói, a benne elhelyezett hivatalok tisztviselői arra, hogy keblök legszentebb érzelmeit a vármegye és követ-kezőleg edes magyar hazánknak szentelve, minden mellék érdektől távol, önzetlenül, kitaró erélylyel és munkássággal eszközöljék, hogy ebből a házból a törvény, az igazság és méltányosság éltető lelke sugározzék ki és hogy majd a mikor megszűnik ezen háznak lakója lenni, mindenik elmondhassa „Csend s viharba szent hazánk, megfizettük mind, mivel csak tartozánk.”

A mely hogy így legyen, arra segítsen meg minket a Magyarok Istene!

A tárgysorozat 3. és 4. pontja szem előtt tartásával felkérem Haberstumpf Károly építőmester urat szíveskedjék a vármegyeház kulcsát vármegyém méltóságos alispánjának átadni, kit ezen-nel viszont felkérek, méltóztassék azt ünnepélyesen átvenni s miut illetékes első hivatalnoka vármegyénknek, híven megőrizni.

Erre Haberstumpf Károly építész adta át hazánk éltetésével végző beszéd kíséretében a'ispánunknak az új megyeház nemzeti szalagos kulcsát, ki átvéve, a következő nagyszabású és szónoki hévvel deklamált beszéddel válaszolt:

Mélyen tisztelt, ünneplő vármegyei közönség!

Tek. törvényhatósági közgyűlés!

Ime tehát testté lőn az ige.

Ime tehát felépült az ősi anyának, Udvarhely-vármegye új székházának diszes palotája, fölépült anyagi javakban hazánk egyik legszegényebb törvényhatóságának áldozatkészségéből, fölépült a szegény nép filléréiből, fölépült, hogy századokon át hirdesse e vármegye lakóinak áldozatkészségét, tanúbizonyságot annak, hogy ez a nép, melynek élete a létfenntartásért, az anyagi megélhetésért vitt folytonos munka és küzdelem, mely szorgalmával kenyeretadó földde tette a felhőkben uszó bérceztetőt, termeni kényszerítte a sziklát is, mely hajdan a kőszáli sas laka volt, befurta a földbe, ha annak kineve, mi künn vala, a létfenntartáshoz már nem vala elég, feldolgoza a rengeteg százados törzseit, hogy az is kenyeret adjon, más foglalkozási ágakhoz nyult, ha földje már szükösön adott, kereskedő lett, iparhoz fogott, mint cseléd s munkás szolgált idegen földön és a mit szerzett — mind haza hozá az ősi kis falu falai közé, — ez a nép verejtékkel szerzett filléréiből, nemes czélokra mindig áldozni is tudott.

Felépült, hogy hirdesse azt, hogy a vármegyei intézmény, a munitcipalizmus, mely annyi századok vesz és viharai között fennállott, melynek köszönhetjük, hogy ez a föld a miénk, hogy ez a föld magyar, fennállásának annyi százada után nem a halálra váró öreghez, hanem az erőteljes ifjuhoz hasonlít, telve lelkesedéssel, telve munkakedvvel, eszméktől gazdagon, virulva egy szebb jövő reményén, hogy ezen szervezeten most is meg van az érdeklődés a közügyek iránt, a lelkesedés és áldozatkészség, meg van tehát azon hatalmas lüktető életerő, mely a jövőnek biztosítéka. Felépült, tanúbizonyságot annak, hogy a régi vármegyét utolsó napjaiban is nagy eszmék bevitték, hogy szíve utolsó is áldozatkészséggel dobban és ha talán veszni is kell ezen rendszernek, hogy egy másiknak adjon helyet, nem saját hibái folytán kell buknia, hanem a haladás és fejlődés törvényeinél fogva, mely mindig egy jobbat keres, magasabb érdekűt kell helyet adnia egy talán jobbat ígérő rendszernek.

Felépült a vármegye haza, tisztelt közgyűlés, hogy kőbe vésvé, egy ezen nemes székely anyavárost építészeti szépségekben is uráló monumentális épületben, az ősök és elődöktől öröklött, nagy eszméket és nemes érzelmeket híven hátrahagyjuk utódainknak, a következő kornak, — felépült, hogy a hazaszeretnek, a szabadelvűségnek és igazságnak felszentelt temploma legyen!!!

Ezen szándékkal épült fel a vármegye új székháza tisztelt közgyűlés. Ezért épült fel!!! S mégis a midőn most ezen diszes palota kulcsait, mint a vármegyének első tisztségviselője, mint az önköz bizalma folytán e megye választott alispánja átveszem, aggodva kérdezem: ha valjon ezért-e? Mert hisz ki tudná belátni a rejtjelmes jövőt, ki tudná megjósolni, a mi ránk következik?

Azért épült-e fel valjon ez új vármegye-ház, hogy hazánk alkotmányának oly erőssége, a vármegye önkormányzati jogainak épp oly szilárd bástyája, a hazaszeretnek épp oly bevehetetlen erődítménye legyen, mint a régi vala, valjon azon hatalmas tölggy lesz-e, melynek enyhet adó árnya alatt az árva, az özvegy támogatást, a méltatlanul üldözött menhelyet, a fáradt pihenést, a csüggedő batoritást talál?

Valjon kegyeletesen fog-e belépni annak portáján a becsület s remegve a galádság? Justitiának régi vármegye-házunk nagytermében függött képén valjon azért lesz-e bekötve az Igazság Istennőjének szeme, hogy sem személyt, sem érdekeket ne látva, csak a törvény és tiszta igazság vezesse, avagy azért, hogy ne kelljen látnia a nép szenvedéseit, küzdelmeit, óhajait, vágyait?

Valjon azért épült-e fel az új székház, hogy ugyanazon eszmék melegítsenek, ugyanazon eszmék világítsanak benne, mint a múltban, hogy a múlt dicső emlékét tovább örizze a szebb jövő zálogául, hogy abban szeretet lakozzék s a szabadelvűség és demokrácia szent eszméi trónoljanak, ha valjon az a régi szellemnek nem lesz-e sirja, hogy annak helyén idegen szellem, e népre nézve idegen eszmék üljenek orgiát? ha valjon az igaz meggyőződésnek, a férfias szónak, a tudás és nemes motivumoknak szabad nyilvánulási tere lesz-e itt? Tudom, hogy azok, kik e vármegyének szentelték életük, kiknek már hagyományuknál fogva is e vármegye ügyeinek önzetlen szolgálata a célja: erre fognak törekedni mindnyájan, hogy e vármegye tisztikara vezetésével odaadoan fog küzdeni a czéleért; — én részemről teljes odaadással, lellem teljes erejével fogok csüggeni e vármegye ügyén s mint porszemecske oda tapadni azon tömör sziklához, melyet egy porszemecskevel nagyobbítani és szilárdítani az én feladatom; s az önköz érdekeiért, e vármegye jogaiért fogok küzdeni, s élek vagy esem el.

En hiszem, hogy ezért épült fel. Hiszen e

vármegye-ház minden kővében a székely nép szíve dobban, minden téglája ezen földből készült az édes anyaföldből, mely minket szült, nevelt és sirjába befogad, azon édes anyaföldből, a melyet úgy szeretsz, nem is tudod miért, a melyet ha nézve elmerengsz, a rég eltűnt édes anyá képe tűnik fel szemed előtt, azon édes anyaföldből, melynek minden kis göröngye verejtékkel s vérrrel van öntözve, — ez az elszakíthatlan kapocs, mely örökre hozza fűz; — hiszen itten lakik még az ősök és elődöknek szelleme, képzeletben az ő seregek e falak közül kiszáll, — ott száguldanak vészben, viharban, nem halljátok tarogatóikat? ott robognak fel a csatára, együttesen, tömör phalanxban, halálmegevetéssel, ott száguldanak, hirdelve nekünk a hazaszeretetet, hirdelve, hogy mindnyájunk édes tulajdona ez a föld s ha veszély van, mindnyájunknak együtt kell tartanunk, itt, e falak között lakik az elődök szelleme, ott látom őket a győzedelmes harcából hazatérve, békés foglalkozás közben, tanítva, hogy ha szüköség, halni kell tudni a hazáért, de kell élni is tudni érte, ha kell, mindenünket a haza oltárára áldozva, élni és munkálni boldog házában szegényen.

Oh e vármegye házában nem tehet mást, mint ennek a népnek érdekeit szolgálni, e föld felvirágzását, e vármegye javát híven munkálni, s a mult emlékein építeni fel a jövő korszakot.

En tudom, hogy azért épült fel e vármegye-ház, mert a történelemnek sok századon át következetesen, egyértelmű megállapodással ugyanazon mederben haladó folyamát utjából eltéríteni nem lehet s mert ösmerem e nép szívének minden dobbanását, eszmemenetét, vágyait, törekvéseit, munkásságát, szorgalmát és kitartását, tudom, hogy ezeknek győzedelmeskedni kell. Oh e vármegyében másként tenni, mint a vármegye egyetemének, a vármegye jobbainak elhatározása szerint eljárni, s logikus következetességgel fejleszteni a meglévőket, nem lehet.

Jöhettek ránk zordonabb idők, hiszen az ég is gyakran beborul, de újra csak kisüt a nap s kiderül a taj; vonulhat el vész és vihar fejünk felett, vetéseinket letapodhatja a győzelmes ellen verszomjas serege, de a vihar is tova vonul majd s hulló vértinktől megszentelt földünk dusabb kálászokat terem.

Eljöhet a kishitűség, az önzés, a csüggedés szomorú korszaka.

A legnagyobb égitest, a nap felületét is belépi olykor a kihülő salak, hogy a nap fényét és melegét kiölje, de e kerget a nap belső tüzeinek magasan felcsapó lángja csakhamar áttöri s ép úgy elfogja törni a kishitűségnek, az önzésnek vagy érdekeknek a szívük felé boruló kergett a szívekből végleg kiirthatatlan hazaszeretettel fellángoló tüze.

A székelység és vármegyénk multja és története igen régi időkre nyúlik vissza, tisztelt közgyűlés, s intézményeinknek, szokásainknak, népünk jellemvonásainak alapjait is abban találjuk. Hunn származása mi hitünk, tisztelt közgyűlés. Am mondanak a deduktív bölcselők bármint is, mig nem bizonyítanak, hitünk fenn marad.

Fenn kell, hogy maradjon, mert ez a hit, a mely összetart, a népregék és hős idők csodás világa, a mult hagyományai, a mi lelkesít, erős nemzeti öntudatot ad, a mi lankadatlan munkásságra készítet. A közös mult — közös származás — közös érzelmeink, vágyaink, szenvedéseink, a közös dicsőség s a jövőben vetett hitünk, a székely egység és összetartozandóság szilárd bázisa, és ezen hitre a jövőre is nagy szükségünk van.

A székelység multja hitünk s számítás szerint 1444. év Attila hatalmas birodalma felbomlása után (453. év) vezette a hun sereg roncsait örökzöld hegyeink s kies völgyeink közé Hadur. Már a hún-korszakban is vannak téve Székelyföldünk eredeti politikai szervezetének alapformái. Minden hunn egyenlő és született katonák; mikor a törzsfő hadba hívta, megjelenni tartozott s ha a harcra vége lett saját tanyáján, sátorába vonult vissza és senkitől sem függött, mivel sem tartozott senkinek, a közös szerzeményt közösen osztottak fel s ki a mit szerzett, tulajdonára vált.

Ezen alapul a székely őskori földbirtoklás és hivatalviselés 6 nemre és 24 ágra osztásának törvényerejű szokása, a mi a XVI-ik század végéig állott fenn.

Nomád korszak maradványainak mondják nemely irók; mi büszkéek vagyunk rá, mert régi ittlétünk s intézményeink iránti hűségünk bizonyítéka. Ez a székely általános hadkötelezettség és általános birtoklás jogforrása. Ez adja meg a székelyszabadságnak és székely jogegyenlőségnek valódi jellegét. A Székelyföld birtoktalan székelyt nyolcz századon át nem látott, jobbágyok csak a gyaszos 1526-iki éven innen.

A székely törzs fejének a rabonbánnak kezében volt központosítva a politikai, katonai és papi hatalom.

A közdolgozat közgyűlésben szabad tanácskozás útján intézi a nép s abban minden székely részt vehet.

A rabonbánnok helyett 1075-ik évben a székely ispáni magas hivatali állást nyerte királyaitól a székelység, de hatalmát — úgy látszik — sokáig az Erdélyt kormányzó királyi házbéli hercegek bírták, mert a történelem oklevélel csak az 1235-n ért Bojomer székely ispánt ismeri, a második Mojós ispán volt 1291.-n. Ehez kapcsolódik megszakadatlán folyamban 1526-ig a királyok által ki-nevezett székely ispánok sora.

A hat székely nem egyike a római Castrumra épült Udvard vára körül és tartományában telep-dett meg. Udvarhely város és Udvarhelyszék elnevezés legelőbb 1301-ben jó elő László király oklevélében, melyben Oláhfalunak Udvard várához és Udvarhelyszékhez való viszonyát szabályozta s mely régi idők óta sanyargatásokra hivatkozik, a mi a vár és szék régi fönnálltát mutatja.

A székely ispánság a magyar középkor végén tekintélyes állás volt; az ispán feje volt a hét székely széknek s katonai, politikai és főtörvényező tisztséggel bírt, egybehívta a székely nemzeti gyűlést, ha székely ügyet s akkor is ha más két nemzettel országos dolgokat intéztek, összehívta a székely haderőt s maga a királyi hadseregbe két banderiumot vezetett, tisztsége alatt állott Brassó és Beszterce város, Medgyes és Selyk szék, továbbá Törösvár, Hóltövény, Királykő várak.

Nevezetes momentum a székely jogfejlődésnek Hunyadi János kormányzó alatt Göröngyben több székely kapitány bírói egyének gyűlésében 1451-ben hozott azon két törvény, hogy a székelyeknek az idő mulás 32 év, a leány csak fiórkös nem léteben örökösödhetik székely birtokban.

Fontos II. Ulászló királynak 1499-iki azon megerősítő levele, melyben a székely ösjogokat és jogszokásokat azokban előszámlálva helyben hagyta. Legyen szabad itt megemlítenem, hogy Hunyadi János 1444-ben székely ispán, 1448-ban mint Magyarország kormányzója egy Udvarhelyen tartott székely-nemzeti gyűlésen mint elnök vett részt. Ily nemzeti gyűlés volt Udvarhelyen 1498-ban is Báthory István országbíró alatt, mely Sepszi-Szent-Györgynek mezővárosi jogosultságot el nem ismerő végzést hozott.

Ujabb jogfejlődési mozzanatot jelölhetnek a székely önkormányzatban az 1505 Udvarhely, 1506-ban az agyagfalvi tere tartott nemzeti gyűlés végzései. Az első gyűlés Udvarhelyszékből 13, Keresztúr tiszékből 4 egyénből álló másodikfokú bíróságot választott, hogy ennek székhelye Udvarhely legyen, a székely perek minden székéből másodikfokú ítéletre ide küldessenek, innen harmadfokú ellátás vegett a székely ispánhoz. Az utóbbiban a székelység a király iránti hűséget foglalta törvénybe, esküvel fogadva megtartani s kizárva földéről, a ki talán e végzés ellen cselekedtet hűtlenséget követne el.

Teljes foglaltat adjak a székely nemzet régi külön törvényeinek és törvényes szokásainak az 1555. ápril 25-én Dobó István és Kendi Sándor erdélyi vajdák alatt Udvarhelyen hozott végzések és határozatok, melyek jogosságát 1848-ig minden bíróság és kormánytestület elismerte.

Az utolsó nemzeti gyűlés az agyagfalvi tere 1848-ban volt, mely a székely nemzetnek a szabadságharcban való részvéte felett döntött.

Ezen rövid karczolatból láthatólag igen nevezetes szerepe volt Udvarhelyszéknek a multban már székely nemzeti szempontból is, de faji fenntartás és nemzeti kultúra szempontjából is rendkívül fontos tényező volt s hazánknak és nemzetünknek e tere is nem kicsinylendő szolgálatokat tett. Hiszen Erdély magyarságának fennmaradása a székelység erkölcsi erejének s tan nemzeti öntudatának köszönhető. Hol van most a magyar állam-eszme, ha Mohács után Erdélybe nem menekül. Jövőre is igen fontos feladat vár vármegyénk, egy magyar nemzeti, mint állami szempontból is.

A változott viszonyok, a gyorsabb fejlődés követelményei s talán a magyar faj erkölcsi hatástanának Erdélyben hanyatlása is fokozottabb mérvben követelik munkásságunkat a székely nemzet azon küzdelemben, melyet Erdély magyarsága a nemzeti kultúra fejlesztéséért, a faji és létfenntartásért folytat s az önkormányzati teendőkön kívül az állam sokoldalú funkciói teljesítése közül igen sok teendő vár ránk, mint vármegyére.

Hogy melyek ezen feladatok tisztelt közgyűlés, azt tan felesleges lenne itt részleteznem, hisz már több ízben volt alkalmam azokat önök előtt felsorolni, de az az egy bizonyos marad, hogy ezen feladatokat megoldni, a vármegye érdeket előmozdítani s a közjót eredményesen munkálni csak úgy lehet, ha az új vármegye-házban béke és szeretet lakik! Ha türelmesek leszünk az ellenvélemény iránt, elnézők egymás apróbb fogyatkozásai, hibáival szemben, ha szeretet lakik szívünkben e vármegye és e vármegye polgárai iránt még akkor is, ha velők szemben a törvény szigorával kell eljárunk, ha e vármegye-ház falain belül és kívül megnyugvás, megelégedés és békeség honol. Lesznek bizonyára e vármegye termében (miként a multban is voltak) eltérő nézetek, merülnek fel s kell is, hogy felmerüljenek a kü-

lönböző el de az, me talán nem

Jaj a ütötte fel iránti érde mény szab tatkozás t salakjaikt küzdelme hetünk itt lett tisztel lat soha l veinkért l lagon függ

A fe lény s mé ládi életet elfogások egygyé ol sagat. Ez

Es n a vármeg ezen örö tóságokt rosszban, munkáltu részt vesz nek várm zonyára emelkedj komoly t híven fog a hazát, l vonásnak van, a ha zelmeit, l velemény de a beke gadjuk fe téve, kéz e vármeg ezen várn szünk pol szeretett

Test polgártar tenünk s e hazat és A zugó élj ispanunk

Tar a tek. tö nyilatkoz gyűlésünk sük meg zennel J Ferencz

Egy határoza A t d. e. 10 t etni, me szeremes Föt mindenb a felvont

Az előtt me aktív sze leték éss zetékára galyakke nyári sz lobogókl oszlop h

Ug két szeg Kör nyillo ma ablakai e voltak s kabinetk arcaiva

A c nusza, kező ha leplezés M M egymás vitézebl san igá hatalma a honna széd né se kell király

lönböző elvi felfogások körül érdemleges viták, de az, mert egyes dolgokban más a felfogásunk, talán nem ok, hogy gyűlölködünk.

Jaj annak a közéletnek, hol a visszavonás ütötte fel fejét, de jaj annak is, hol a közügyek iránti érdeklődés, a szabad akarat, az egyéni vélemény szabad nyilvánulása megszűnt! Hiszen a vitaközös tűzkohójában tisztulnak meg az eszmék salakjaiktól s a különböző elvi szempontok nemes küzdelme a fejlődés és haladás egyik feltétele. Küzdhetünk itt is e teremben különböző felfogások mellett tisztelt közgyűlés, de az ne emeljen választást soha baráti érzelmeink közé, mert a míg elveinkért küzdünk, bizonyára ugyanazon egy csillagon függ szemünk.

A férfi és nő két különböző rendeltetéssel bíró lény s mégis egygyé olvadva alkotják a boldog családi életet; az egyes nézeteket, különböző elveket, felfogásokat egyesítve, lehető összhangba hozva, egygyé olvashatja alkotni meg a vármegye boldogságát. Ez legyen mindnyájunknak legfőbb törekvése.

És most ezen ünnepélyes pillanatban, melyben a vármegye minden igaz fiának szeme itten függ, ezen örömnappal, a melyen a testvértörvényhatóságoktól, a melyekkel a multban is jóban és rosszban, testvéri szeretetben, egyetértve, együtt munkáltunk és küzdöttünk, tisztelt barátaink is részt vesznek ezen ünnepélyes pillanatban, a melynek vármegyénk közéletére s jövő fejlődésére bizonyára messzi időkre való kihatása fog lenni, emelkedjünk fel e vármegye feladata nagyságának komoly tudatára, fogadjuk fel, hogy önzetlenül és híven fogjuk szeretni és szolgálni e vármegyét és a hazát, hogy kiirtjuk e vármegyéből a visszavonásnak átkos magvait, kiirtjuk sziveinkből, ha van, a haragnak és bosszuallásnak nemtelen érzelmeit, fogadjuk fel, hogy tisztelni fogjuk egymás véleményét, egyéni jogait s nem egymásra törünk, de a bekerontó ellen együttesen szervezkedünk, fogadjuk fel, hogy önérdéket és kicsinyes önzést félre téve, kéz-kézben, egyesült erővel fogjuk munkálni e vármegye javait, fogadjuk fel, hogy hívek leszünk ezen vármegyéhez, szűkebb hazánkhoz s hívek leszünk polgártársainkhoz, a szűkebb haza egyenlően szeretett gyermekeihez.

Testvér viszálytól, felekezeti gyűlölködéstől, polgártársi irigykedéstől ments meg bennünket Istenünk s nincs a világon annyi sirtásó ellen, mely e hazát és nemzetet sirjába tudja temetni valaha. A zúgó éljenek és taps csillapultá után elnöklő főispánunk imígyen szólt:

Tárgysorozatunk ki lévén merítve, felkérem a tek. törvényhatósági bizottságot, méltóztatsek nyilatkozni az iránt, belenyugszik-e, hogy mai közgyűlésünk jegyzőkönyvét küldöttség által hitelesítsük meg? küldöttség tagjaiként van szerencsém ezennel Jung-Cseke Lajos apát-plebános és Bedő Ferencz lelkész urakat hozni ajánlatba. (Eljenzés.)

Egyhangú nyilatkozat értelmében ezennel határozatilag kimondom:

A mai közgyűlés jegyzőkönyve jövő hó 29-én d. e. 10 órakor fog a főispáni irodában hitelesíteni, melyre az alkalomra is említett urakat van szerencsém fölkérni.

Főispánunk elnöki zárszavai rekesztették be a mindenben emlékeztetés közgyűlést s megkezdődött a felvonulás a közelben álló székely emlékoszlophoz.

Az oszlopnál.

Az oszlopnak Kossuth-utcára néző része előtt menedékes tribün volt állítva az ünnepben aktív szerepet játszó egyének, a hatósági képviselők ésszomszédos törvényhatóságok küldöttjeinek számára. Az oszlop két szélén két hatalmas, fénygálgallyakkal befuttatott árboz emelkedett oszlopa nyári szellőtől lengetett nemzeti és vármegyei lobogókkal; e két árboz közt volt kifeszítve az oszlop hosszát eltakaró lepel.

Ugyanígyen két árboz volt a tribün más két szegletén is.

Köröskörül rengeteg népsokaság; az oszlopra nyíló magánházak az iparos önképző és kaszinó ablakai a legszebb kirakatot varázsolták elő, telve voltak szép asszonyi fejekkel, mosolygó lányok kabinetképeivel, gyermekek, leányok; bámész arcaival

A dalárda zenekísérettel rágyújtott a himnuszra, mire dr. Solymosi Lajos elnök a következő hatásos megnyitótval vezette be az oszlop leleplezési ünnepet.

Mélyen tisztelt ünnepelő gyűlekezet!

Majdnem másfél ezer éve, hogy e földön az egymást felváltó népek között egy hatalmasabb, vitézesebb tünt fel, mely egymás után villám gyorsan igazta le, vagy üzte el az itt talált népeket s hatalmas királya alatt nagy birodalmat alakított, a honnan folytonos rettegésben tartotta a szomszéd népeket és országokat. Bizonyára említenem se kell hogy e nemzet a Hun—volt s hatalmas királya Attila.

Egy tüneményhez hasonlított megjelenése! Valamint időnként az égen hatalmas izzó tömegek jelennek meg, az úgynevezett meteorok, melyek néha csak pillanatig tartják rettegésben a többi égitesteket s bolygók lakóit, mert csakhamar szétrobbannak s kárt, félelmet nem okozó roncsokban hullanak alá a legközelebbi égi testekre: úgy a Hunok megjelenése, félelmet és rettegés okozó hatalma csak ilyen tünemény volt! A hatalmas birodalom megdült, a nemzet tagjai, egymás közt meghasonolva külön táborokba szakadtak s a viszálykodást látó s bosszúállás vágyától égő ellenség támadásának ellentállani nem tudtak, a sok vérrel és áldozattal szerzett hazát elhagyni s új menedék helyet voltak kénytelenek keresni.

Nem állítom, hogy megfontolhatatlan adatok, de a monda állítja, hogy mi a székelyek e hunok vagyunk. Azt mondja, hogy mi már itt voltunk, Hazánk e keleti bércei között, midőn 1000 évvel ezelőtt, messze keletről, Ázsia mélyéből jött magyar rokonaink megjelentek a Kárpátok bércein s áttörve azokon elfoglalták a hármashegy és négy folyó vidékét s megalapították drága hazánkat.

Éppen egy éve, hogy a honfoglalás és alapítás ezeréves évfordulóját ünnepelte nemzetünk. Még élénk emlékezetünkben vannak a lélekemelő ünnepélyek, melyek nemcsak minket töltöttek el büszkeséggel és lelkesedéssel, hanem az idegeneket is elismerésre és bámulatra ragadták.

A nemzetek életében e ritka eseményt az utókorra is emlékeztetéssé teendő, nemzetünk hatalmas kulturális alapítványokat tett, majd maradandó becsű emlékeket emelt.

A szépért, jóért mindig lelkesedni tudó székelység se maradhatott el. Ha voltak, a kik figyelmét és érzelmeit irányítani tudták a multban, a jelenben is támadtak férfiak a kik a szó tűzével, a toll erejével a mi lelkeinkben szunnyadó eszmét lángra lobbantották, hogy itt a székelység központján, anyavárosunkban, egészen a magunk erején, társadalmi uton emléket állítsunk annak öröme, hogy e bércek között, anyai küzdelem s oly sok viszály után 1000 éve már, hogy birjuk e szent Hazát! Emléket, mely hirdesse, hogy e föld, melyen apáink vére annyiszor folyt, a miénk, ez a magyar Haza. Emléket, mely lelkesítse, buzdítsa a jövődő nemzedékeket, hogy e földet, a legdrágább édes anyát, azt szeressék, imádják s ha kell, szívök vére árán is megölt-mazzák!

Az eszme hódított! Hogy megvalósuljon, csak tömörülni kellett. Csakhamar egy bizottság alakult. A bizottság lelkiismeretes buzgósággal járt el kötelessége teljesítésében s nem rajta mult, technikai akadályok okozták, hogy az emléket az általános nemzeti ünnepnek évében nem volt leleplezhető! De ime most már kész! S mi eljöttünk, hogy ünnepélyesen adjuk át hivatásának.

Nekem jutott a szerepese mélyen tisztelt ünnepelő gyűlekezet, hogy e jelentős pillanatban önöket e helyről, a bizottság nevében a leghálásabban és legmelegebben üdvözöljem! Fogadják őszinte s tiszta szívből jövő köszönetünket hogy a mi csekély fáradozásainkat ily szép, nagy számban való megelégedéssel, kitüntető érdeklődéssel jutalmazni kegyeskednek.

Az ünnepélyt ezennel megnyitom s helyemet átadom mai ünnepélyünk tulajdonképpen méltatójának.

Ezután következett az ünnepi program méltó figyelemmel, érthető kíváncsisággal várt pontja, Ugron Gábor beszéde.

Hatalmas szónoklatának meggyőző erejével, székely eredetűnek hagyományos érzelmeivel, lángoló hazafiságának gyújtó hatásával, szónoki diadalainak egyik legszebbikét aratta következő stenograf után adott beszédével:

Tisztelt közönség!

Kedves székely atyámfiai!

Oszlopot emelt Udvarhely vármegye közönsége a magyarok honfoglalásának emlékére.

Oszlopot emelt testvéri szeretetből, bártársi hódolatból.

A székely nemzet fentartotta bércei között Attila birodalmának jogát. Attila hatalma úgy lebegett a világ felett, mint kivont pallas, a magyarok úgy tértek hazánkba, mint hűvelébe a kard.

A magyarok nem úgy jöttek, mint a góthok, gepidák, alanok s más néptörzsek, kiket északról a szükség hajtott délnek, hanem úgy jöttek, hogy visszafoglalják atyáik örökségét: a hunok országát, Attila birodalmát.

A székely várta a határnál a magyarokat s velök szövetségelt. Együtt hódították meg az országot, együtt tartották fenn azt.

Nem kért a székely szolgálatait jutalmul mást, mint azt, hogy a harczban mindig ő lehessen a legelső a sorban. S ha bármikor háboruba ment a magyar sereg, akkor elől járt a székely,

mint a sötét fellegek előtt a villám csillogó fegyvereikkel s lecsapott hirtelen mint a villám.

Nem kért a székely szolgálatait jutalmul mást, mint azt, hogy megtartsa őseinek szabadságát, jogát, alkotmányát.

E székely nép itt, az országnak egyik sarkában élve s kun, tatár, török által folyton megtámadva nemcsak, hogy fentartotta magát, hanem a csapásoktól gyakran ért tővéről újabb-újabb sarkakat is hajtott, hogy benépesítse vele Erdélyt.

Miért volt e nép oly erős, oly szívós, oly szapora?

Erőssé, hatalmassá tette alkotmányának szabad volta.

A székelynél mindenki egyenlő volt, az utolsó mezitlábás és a legelső ur egyenlő volt a jogok gyakorlásában.

A székely alkotmány, mely az önkormányzatot alapszik, példányképpül szolgálhatna az egész világnak. Ezt az alkotmányt, Athén birta, Róma sovárogtta, a középkor alig sejtette s az ujkor újból felfedezte.

Ez az alkotmánya az emberjogoknak, szabadságnak, egyenlőségnek, már rég meg volt minálunk, mert minden székely egyenlő joggal bírt, minden székely hivatalra jogosult volt, egy székelyt is testi büntetéssel sújtani szabad nem volt, fejét elvehették, de jószágát nem, minden székely a törvényhatóságnak, a népgyűlésnek tagja volt.

Ez az alkotmány tette a székely népet nagygyá és erőssé oly anyyira, hogy bár innét rajokat vittek ki királyaink az ország elhagyott tájaira, e nép még sem fogyott számban és erőben.

A kivitt székely azonban elvesztette székely természetét. Nézzük meg akár a magyarországi székely telepítéseket, akár Hunyadi János nagyvezér puszkását, ha nem vitte magával alkotmányát és önkormányzatát; míg Aranyos szék népe az ősi jog és alkotmánnyal virágzóvá lett. Ennyyre életfeltéte a székelyeknek a szabadság, az egyenlő jog.

Csak az itthon maradt székely maradt meg állandóan székelynek.

Sokban különbözik a székely nép alkotmányos élete más népek története, más népek történetétől. Mig más országokban a hegyek csucsaira hordatták fel a néppel a köveket, hogy azokat verejtékével várakká összeillesse, cserében az idegen támadások ellen oltalmat leljen. Épen e várak azonban utóbb rablólovagok váraivá lettek, melyekből apró kényurak sarcozták a népet: addig ilyesmi a székelyeknél soha sem esett meg. Habár a székely nép szabadságszeretete nagyon hasonlít a svájcziai szabadságszeretethez, mégis ebben különbözött a székely nép a svájczai néptől, hogy okosabb volt és sohasem engedte meg, hogy kényurak elhatalmasodjanak fölötté, nem is kellett aztán mir csatán levernie őket és várakból kivernie.

Nemcsak egyes hatalmas uraknak nem engedte meg, hogy alkotmányát, szabadságát elnyomják, hanem még a királyi hatalom elé is korlátokat szabott.

Magyarországon minden föld a királyé volt; ha akarta, bárkinek elvehette földjét s másnak adományozhatta.

A székely birtok szentség volt, a királynak nem volt hatalma felette.

Midőn megpróbálták az Arpád-házi királyok, hogy Udvarhelyszékhez a székelyföldre csatoljanak két községet Szederjost és Szász-Kereszturt 200 évig ellentálltak, a székelyek kimondották, hogy a király tehet valakit nemessé, báróvá, gróffá, fejedelemmé, de nem teheti székelylyé, mert székely csak az lenet, a ki annak született.

A székely nép jogának és szabadságának ősi erejét és foglalatát önmagátan hordotta s bárhová távozott szülőföldjéről magával vitte atyai jogát és szabadságát, énézetét. Kibocsátott rajaival örök feltámasztásban tartotta a magyar fajt. Csak most van az, hogy az általános alkotmányossági elvek szeretetésben a székelynek joga, alkotmánya is beolvadt. A székely önkormányzat, mint a szánads tölgy ágait szabadon nevelte, a belső erővel bíró viralt, fejlődött, a gyöngye életműködésű elszaradt és lehullott, most kertészei nyugatosúrópai mintára, nyesegetik és attól beteg, attól sanylik minden ize gyümölcse. De ez nem jelenti azt, hogy jogainkól lemondunk, hogy nem küzdünk azon elvért, mely alkotmányunk alapját képezte, hogy mindez el legyen veszve.

Hanem küzdenünk kell, hogy az önkormányzat a nép választott tisztviselői által érvényesüljön, hogy az elv: mindenki választó és választható, mint ősi életrendünk általánosan érvényesüljön. Mert lám, a mióta ezen elvek hanyatlanak a székelynél, azóta erkölcs, énézete, anyagi élete is hanyatlóban van. Nem oly erős már a székely, mint volt. Pedig most a feladat nagyobb, mint volt a multban. Eddig átrohanó ellenségek, muló zivatrok támadták a székelyt.

Most állandó ostrom van, mely Erdély felett a magyarok hatalmát, jogát, intézményeit, uralmát kétségbe vonják, ármánnyal, árulással megdönteni akarják.

Most a székely feladata sokkal nagyobb; erre mi a magyar nemzet támogatása nélkül gyengék vagyunk. Ne adja nekünk a magyar nemzet azt a támogatást, hogy a székelyt kivézi Magyarországra. Csak az a székely valódi jóakarója, ki arra törekszik, hogy a székelyt földjén boldoguljon, és szaporodjék, munkásságát értékesíthesse, a Székelyföld határát szélesebbre tohassa.

Nem, nem akarunk mi kegyet, mi csak kölcsönt kérünk a magyar nemzetől, pótolja ki erőnket, hogy fenntartsa azt a tömörséget, mely a multban megoltalmazta, tartotta és hagyja meg azt a jogot, szabadságot, mely bátorra, becsületessé és szorgalmasra tette és nem fog mint a vármegyék magyarsága fögen tengerve onló apró szigetkékké fosztani. A tömör székelység képes lesz kölesonát megfizetni kölcsönös szeretettel, munkássággal és vitézséggel.

Tiszteit közönség, kedves székely atyámfiai! Itt ez oszlop föléje az égnek s alapszik a földön. Ugy mi is legyünk hívek a földhöz, fektessük le életünk alapját a haza talajára, de szemünk sohasse tövessze az eget.

Bizunk önmagunkban és Istenben.

E szobor nem csak annak legyen emléke, hogy a magyarok elfoglalták a határt, hanem annak is legyen emléke, hogy a huzát megtartani, megvédelmezni és utódainknak szabadon hagyni köteleességünk.

Ezen oszlop arra utasítson és tanítsa meg minket, hogy miként a multban fegyverrel, most szorgalom és tudással, bátorsággal és önzetlen törekvéssel lehessen a hont megtartani önmagunknak, királyunknak, hazánkunknak.

S most hulljon le a lepel, hogy mindenki láthassa ez oszlopot s mindenki emlékezze előtte kalapját s üdvözölje azt az ezer esztendő, melynek emlékére emeltetett.

Ezer év székelyeknek temetője, melynek mélységében nemzedékek nemzedékek után hullottak el, népek pusztultak el, országok semmisültek meg, de mi, székely és magyar, állandó barátságban, hűségben és bajtársi szeretetben kitarítottunk. Jövőre is e bajtársi szeretet, kölcsönös egyetértés vezesse mindnyájunk lépteit, irányozza gondolatainkat, Ez a haza, ez a nemzet émi fog és mi büszkén fogjuk kiabálni!

Éljen a magyar határja, éljen!

S mikor beszéde közben eltűnt a fehér lepel, bár láttuk az oszlopot, mégis valami konvulzív érzés, szent ihlet szállt mindnyájunkba, talán még egy titkos, néma, de sokat mondó könyösepp islopózott némeiyei szemébe a szélhez jutás e lélekemelő pillanataiban. A dalárda éneke zárta be a délelőtti ünnepségek szinguszadag, felejtetetlen impressziókat hagyó sorozatát.

Dr. Solymossy Lajos a következő beszéddel adta át az oszlopot Demeter Dénes h. polgármesternek:

Tekintetes Polgármester Ur!

Ime itt áll az emlékoszlop, mely nemcsak annak ékezen szóló hirdetője, hogy a székely nép s a magyar nemzet már ezer évig bírta e földet s megtartatásáért ontotta véréit, hanem intője, figyelmeztetője a jövő nemzedékeknek, hogy drága hazánkat önzetlenül, igazán szeressék s ha kell, életüket is áldozzák érte. Bizottságunk köteleességét megtette, működése a mai nappal megszűnik s nevében átadom ez oszlopot a tekintetes polgármester urnak, kérve, hogy a város nevében vegye gondoskodásába és ápolásába. Isten kegyelme legyen ez oszlop s tulajdonosán a nemes városon! Ota maza az ég Ura az idők mérhetetlenén át a pusztítás és enyészettől, mert ha ez oszlop áll, áll hazánk és émi fog nemzetünk. Midőn műbőtesünket szennel megszűntek jelentem, szívünk mélyéből kiáltuk, éljen a Haza, éljen felséges Urunk a Király! — Éljen!

Demeter Dénes úgyen válaszolt:

Mélyen tisztelt ünnepi közönség!

Tiszteit bizottsági Elnök ur!

A székely nemzet 1000 éves dicső fennállásának emlékére emelt „székei szobor” leleplezési ünnepélyére jelentem meg.

A székely nép, hinc a magyarság megvédésében oly dicső szerep jutott, nem hagyhatta nyomtalanul elhárni 1000 év küzdelmét s az annyi balszerencsét és oly sok vizsály után megmentett drága haza földjén ő is áldozni kívánt az ezer év emlékének.

A hazafias büszkeség nemes érzelmével mondok hálas köszönetet a székely népnek s a kicsiny város lelkes és áldozatkész közönségének, a saját erején emelt szép oszlopért, mely városunk terét díszíteni fogja oly lélekemelően.

Hálas köszönetet mondok a végrehajtó bizottságnak a város közönsége nevében áldozatkész munkásságukért.

Igértem a megam és tisztársaim nevében, hogy az emlékoszlopot, mely e pillanattól fogva a város tulajdonába ment át, híven megőrizzük, megvédeni s épségben megóvni hazafiai köteleességemnek fogom tartani.

Alljon fenn soká e szép oszlop, élénk tanuján a küzdelmes, de dicső multnak, szolgáljon buzdításul a jövő ifju nemzedéknek.

Éljen e haza!

Lassan oszladozni kezdtek a több koszorúval megrakott oszlop mellől; a vendégek hazahajtottak s áttöltözve, látogatásokat tettek közéletünk kiválóbb jeleseinél.

Diszcebél.

Délután 1/22 órakor az előre megállapított időben vette kezdetét; a »Budapest-szálló« földszintjé nagy éttermében hosszú 3 asztal nem volt elég a 300 ember befogadására, kiün az udvaron felállított sátor alatt is foglaltak helyet.

Asztalközépen ült gróf Haller János főispán jobbra Sándor László kir. kamarás főispán, Ugron János alispán, Ugron Gábor, Jung-Cseke L. apát, Schweitzer Ede alezredes, dr. Török Albert ny. főispán, Somogyi I. alispán stb. Balról Mikó Bálint főrendiházi tag, csiki főispán, Demeter Dénes h. polgármester, báró Kemény Béla, Ilyés Miklós huszárezredes, Szent-Királyi Árpád, Elekes Mihály birtokos, Deésy Zoltán marostordai alispán, dr. Daniel Gábor és dr. Heltay Ferencz képviselők stb.

Először a királyra gróf Haller János üritett azzal a serleggel, melyet a helybeli agyagipariskola készített ajándékká, mely majolika utánezat és »Üdv a királynak« és »Áldás védangyalunkra« felirata van. A társaság állva hallgatta végig s többszörös éljenzéssel adózott a koronás királyra szóló áldomásnak. A kormányra ifj. Daniel Gábor. Gróf Haller János főispánra Sebessy Ákos. Id. Daniel Gábor nyug. főispánra Tibád Antal. Az ellenzéki pártokra Bod Károly. A vendégekre Ugron János. A vármegyére és városra Somogyi István alispán. Ugron János alispánra Deésy Zoltán alispán. Ugron Gáborra dr. Vajda Emil. Dr. Török Albert nyug. főispánra Soó Gaspár. Az egyházakra dr. Solymossy Lajos. A katonaságra dr. Török Albert. Az igazságszolgáltatásra dr. Heltay Ferencz. Az iskolákra Jakab Gyula. A pénzügyi igazgatóságra Solymossy Endre. A szoborbizottságra id. Solymossy Lajos. A szobor és vármegyeház tervezői és építőire Tompa Árpád. Ugron Gábor gyönyörű képes beszédben a népre, Daniel Elek a képviselőkre. Hlatky Miklós Embery Árpádra, mint a szobor megteremtőjére. Sándor Domokos a közegészségügyre, Sebessy Ákos Jakab Gyulára. stb.

É t l a p.

Ragut-leves.

Fogas aszpikkal és majonesszel.

Zöld paszuly sertés karajjal.

Pipe, kovászos ugorka.

Trappista-sajt.

Kétféle fagyalt.

Fekete kávé.

Kétféle bor.

A bankett lelkes hangulatban folyt az esti órákig s talán még azután is.

Népünnepély.

Délután 2 órakor 3 taracklövés jelezte, hogy a népünnepély kezdődik. A dal- és önk. tűz oltó-egyletek tagjai zászló alatt, zeneszó mellett az iparos köről vonultak le az ev. ref. kollegium teréjébe, a népünnepély helyére. A műsor gazdagon volt összeállítva. Volt ott futásverseny, sulydobás, zsákverseny, sulyemelés, székely páros táncverseny, szépségverseny, kerékpárverseny. csövaütés, zsemlehullás és nyáremény húzás. A mulatságokból is bőven kijutott. Czállövészet, árbocz-mászás, karikadobás és a világposta kártyák szétküldése mind kedves mulatságok voltak. Este pedig Tóth József veterán tűzmosterünk nagyszerű tűzijátékot rendezett s csakhamar kezdetét vette a fedett helyiségben rendezett táncmulatság, mely az éjjelutáni órákban ért véget. Miután a rendezőség még csak jó időről is gondoskodott, nem maradt semmi kívánni való hátra.

Fényes bál.

A bál, habár nem is volt túlnépes — a mi különben ily, előre sejtett hote-volés közönség találkáján tudni való dolog — igen elegáns és kényelmes volt. A kadrillokat 30 pár tánczolta

(sem poétai, sem hirlapirói nagyítás nincs benne.) Kényelmesen lehetett tánczolni s ez a különben fesztelen és minden ízében székely mulatság talán többet ért, mint a tánczkedvelők néha zufozt együttléte.

— Ott láttuk az illusztris vendégek gazdag névsorában báró Bauffy Farkasné, báró Kemény Bélánét, Gyárfás Endrénét, Jakab Gyulánét és leányait, dr. Solymossy Lajosné, dr. Jankovich Pálnét, Esztogár Bálintné és nővérét Nagy Erzsikét, id. Solymossy Lajosné és leányait, özv. Zakariás Józsefnét, Zakariás Jenőné dr.-né, dr. Lengyel Józsefnét, Koncz Arminuét és Koncz Lottit, Németh Albertné, Szabady Tivadarnét, Gálffy Kálmánuét, Homolay Lajosné, Lántzky Sándornét és leányát, Fekete Irént, Kabdebó Irmát, Madarász Irént, Ferenczy Mariskát, Novák Elizt, Flórián Lizát stb.

A gyéren mutatkozó fiataláguak Haller gróf főispánunk szolgált jó példával táncz dolgában, a mely táncz csak a késő hajnali órákban ért véget.

Fáklyásmenet.

Este 8 órakor Ugron János alispán tiszteletére fáklyásmenet volt. A menet Nagy Samu dr. ügyvéd Kossuth ut czai lakásáról indult, mintegy 300 drb fáklyával, a székelykereszturi polgári zenekar indulója mellett, nemzeti és társulati zászlók alatt, impozáns menetben az alispán Bethlen-utozai lakása elé, hol Valentsik Ferencz dr. ügyvéd hosszu, de taiprassott beszédben méltatta Ugron János alispánuak az új vármegyeház felépítése körül szerzett érdemeit, mire az alispán meghatottan válaszolt. A dalárda bevezetésül úgy, mint záradéku igen szépen énekelte a himnuszot. Azután az iparos körben 130 terítékű bakkelt volt, melyen polgártársaink pazar jókedvben és hazafias örömmel vigadoztak köruton járó Salamon bácsi kolozsvári népzenekeara és a kereszturi polgári banda lelkesítő nótái mellett. Ime egy nap minden perczére jutó, kettős ünnepünknek rövid, de hű foglalatja.

Vajha fogékony talajra találtak volna a hallott igék.

Tanév vége.

A mult hét az összes iskolák vizsgálati hete volt; a középiskolákon alig látszott meg. A mai vizsgálati rendszer illuzoriussá, robotmunkává, kényszerült szükségé degradálja az egykor nagy látogatottságnak örvendő, becsvágyteremtő vizsgálatok nyilvános jellegét.

Nyilvános ugyan ma is, de szülők és a tanügy iránt érdeklődők teljes hiányával, megdöbbentő közönyével.

Mert a tanuló tudja, hogy olyan, mint a francia nyelvben a h betű; megvan, de se nem használ, sem nem árt. A szülők pedig gyermekeik információik után indulnak s mert minden tárgyból egyszerre, ünnepi hangulattal és szinezet közt nem láthatják fiaikat »brillérozni«, ügyet sem vetnek tudásuk eredményére, feléje sem néznek az iskolának. Elég ha beiratták, majd hazajön a passzussal, majd kiviláglik abból az évi szorgalom.

Annál kedvesebben emlékszünk meg a mindkét nembeli iskolák vizsgálatairól. Egész héten hullámozott utcáinkon a vadonatuj ruhába bujtatott fiugyerek, mintha csak a vásár is erre a ozeúra köszöntött volna be a mult hét elején. A lányok pedig vidáman tartottak iskolájuk felé, kezökben bokréta volt, fodorított hajuk hullámozott, szabályos ráncokba szedett fehér ruhájuk pedig oly kedvesen simult az ártatlan derékhöz.

Ugy a felső leányiskolában, mint a ref. leányneveldeben sok hallgatója akadt az okos, értelmes feleleteknek, sok bámuloja a szebbnél-szebb tárgy munkakiállításnak.

Most már szabadok, élvezhetik a tiz havi munka megérdemelt pihenését. Csend lesz egy ideig városunkban, zajosabbá válik a vidék, hiszen tanulóink nagyobb része vidékről özönlött városunkba. Elmennek haza, az édes szülői ház rég látott, rég nem élvezett karjaiba, melyről Fülei Sz. Lajos oly igaz érzéssel dalolja:

Amde tanárok és tanúk üdülő.

A „Sz

III. évfolya

tember hó

azokat, kik

gattak s tá

s kik az ez

kérjük az el

szives beki

tusan teljes

évre 4 frt,

ségeknél,

nak egész é

kr. — Elő

Pál könyvny

Udvarhely

II. Melléklet a „Székely-Udvarhely” 26-ik számához.

A szülői ház.

— Iskolai év végén —

A tanév végéhez
Az az édes vágyhoz,
Hogy haza juthatunk
A szülői házhoz.
Mi az enyhe fészek
A fáradt madárnak,
Az nekünk: hol minket
Áldó szívek várnak.

Nem a csillagfény, mely
Behintí az estét;
Nem a rét, hol üztünk
Tarkaszárnyu lepkeket;
Nem az erdő, domb, kert
Dallal, virágfürttel —
Oh, a szülőföld más:
A családi tűzhely.

Csillagot találunk
Máshol is az égen;
Dalos erdőt, rétet
Éppen úgy, mint régen;
De a rokoszinek
Legszébb ideálunk...
A mi szülőföldünk:
A szülői házunk.

Ütött már az óra,
Epedő vágy kerget.
Üdvözlöm ezerszer
Ezt a drága helyet.
Anyám keblén csüngök,
Mint virág az ágon.
Nincs boldogabb, mint én
Az egész világon!

Amde városunk iskolás város is lévén, a tanárok és tanítóknek szívünk mélyéből kívánunk üdülő vakációt és egészséges vizionlátást!

Felhívás előfizetésre.

A „Székely-Udvarhely” vármegyei hetilap III. évfolyamának 3-ik negyedére (július-szeptember hónapokra) előfizetést nyitottunk és mindazokat, kik a két és fél évi küzdelemben támogattak s támogatásukat jövőre sem vonják meg, s kik az évben megjelent számokat elfogadták, kérjük az előfizetési díjak s az esetleges hátralék szíves beküldésére, hogy feladatunkat mi is pontosan teljesíthessük. — Előfizetési árak: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Községeknek, papok, tanítók- s községi előjárónak egész évre 3 frt. A tanító-egylet tagjainak, községi és körjegyzőknek egész évre 2 frt 50 kr. — Előfizetések a kiadóhivatalhoz (Betegeh Pál könyvnyomdája és könyvkötőszete, Székely-Udvarhely Kossuth-utca) intézendők.

Teljes tisztelettel

a „Székely-Udvarhely” szerkesztősége és kiadóhivatala.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Lapunk jelen száma 10 oldalra terjed s a rendes időtől eltérőleg egy napot később, mert ezúlnak volt az ünnepségek összes alkalmi beszédeit, olvasóinknak bemutatni.

— Áthelyezés. Az erdélyi róm. kath. státus igazgató tanácsa Hajkó László főgymnasiunai tanárt áthelyezte Maros-Vásárhelyre, a hol a jövő tanév elején megnyílik a VIII. osztály is s így egy önyelvészeti tanszék betöltése szükségessé vált. Kartársai és ösmerősei körében mély sajnálatot keltett távozásának híre.

— Előléptetés. A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter Csebi Pogány Kornél m. kir. főreáliskolai tanárt a IX. fizetési osztály 1-ső fokozatába léptette elő.

— Záróünnepélyek. A felső leányiskola ma délelőtt tartotta záróünnepélyét a főreáliskola tornacsarnokában; a kath. főgymnasium kedden a 8 óras hálaadó mise után, a főreáliskola pedig ugyancsak kedden délelőtt 10 órakor.

— Az érettségi vizsgálatok az ev. ref. kollegiumban is kedvezőleg jártak le e hó 25-én.

Érettségire jelentkezett 15; ebből: 2 jó 11 egyszerű, 2 pedig 3 óra visszavetettet.

— Szíves tudomásul városunk katolikus polgárainak. A magyarországi kath. autonómiai kongresszusra küldendő képviselő megválasztása ügyében 1897. június hó 29-én d. e. 11 órakor a róm. kath. főgymnasium dísztermében meggyűlés tartatik. Tekintettel az ügy fontosságára, kívánatos, hogy a róm. kath. hívek minél nagyobb számmal jelenjenek meg. Róm. kath. lelkesí hivatalt.

— Az urnapi országos vásárunk e hó 21-én folyt le a szokott csendességben. A vevő közönség meglátzott, hogy tavasz van s csupán a mézeskalácsosok és a 16 kros bazár-árusok csináltak látszólag jobb üzleteket. A baromvásár ezt megelőzőleg 18. és 19-én volt s itt is lanyha volt a vételkedv. A felhajtott 3172 drb szarvasmarhából eladatott 734 drb; 330 drb ló és csikóból pedig 145 drb lett eladva. Sertés vásár a városon uralkodó sertésvesz miatt megtartható nem volt. Eladási árak: Első minőségű ökör párja 400—450 frt, elsőrendű magyarfajú tinó párja 80—120 frt, tehén párja 60—110 frt, igaz ló párja 60—170 frt, kocsiló pedig párja 160—250 frt volt.

— A reáltornászok diadala. Udvarhely városa az ideai dévai tornaversenyen is kivívta népszerű hírnevét, a mennyiben reáliskolai tornászaink tíz versenypontban győztek s arany érmét hoztak. A kedd délutáni vonattal érkeztek haza s az állomásnál az ifjuság és tanáraik fogadták lelkesen. Majd zenezóval vonultak be. Egyet azonban nem tudtunk kivenni, hogy ki ment a menet élén trikóruhában? Deáknek igen nagy, férfinak e kosztümben nevetséges volt. Midőn üdvözljük derék tornászainkat, egyúttal örvendünk, hogy vezetőjük megtanította közönségünket arra, miszerint az állomástól a reáliskoláig a legrövidebb és legegyenesebb út — a piaczon (?) át vezet.

— Millenniumi fak. Palló István nagygalambfalvi tanító a község legszébb helyén — az ev. ref. egyház előtti téren — 67 igen szép fát ültetett az ezredév emlékére. Azóban a tanító dícséretes buzgalma a község részéről nem részesül kellő méltánylásban, mert a különben igen csinosan és tervszerűleg beültetett terület mai napig is bekerítetlenül áll. Holott a szabadon jár-kéló állatok minden percében megsemmisíthetik az értékes és becses emléket. Az illetékes körök figyelmébe ajánljuk e helynek mielőbbi bekerítését.

— A kath. leánynevelde vizsgálatai a már megszokott nagy és intelligens közönség állandó érdeklődésével folytak le. Jól esett hallanunk a sok értelmes, szabatos s főleg kicsinykeknél a bátor és hangos feleleteket; a nagyobbak előadásából nem a sablonos bemagoltság reczitálása, hanem a szerzett és közlött ismereteknek ömledatos feldolgozása érzett ki. Beható figyelemre méltattuk a gondosan összefűzött és kekszálaggal átkötött írásbeli dolgozatsoportokat, magyart, úgy mint németet, melyekben a feladatok czimei gyönyörű rendbetűkkel vannak kalligrafálva s mindenkinél a külső csín és tisztaság mellett a pedans ellenőrzést gyakorló lelkiismeretnek szüntelen nyomaira találunk; az önállóan feldolgozott témák meglepő olvasottságot, meggyugtató vallásos érzést s biztató hazafiságot árulnak el, mik bizonyára az intézeti közszellemnek jól eső bizonyítékai. Többszörösen megemléltük a tágas, gazdag és izléssel szortirozott munkatermet s bár laikus szemlének nem illetékes a szemenszedett ismertetésre, mindazonáltal az ezerféle színben tarkázó ruhahimzések, a kivarrt, felületű tárgyak és a behizelgő rajzoknak kellemesen ható összbenyomásai mellett nagy haladást, látható sikert és példátlan munkaszeretetet kell konstatálnunk. Volt ott minden, kezdve a kötés abcjéjétől, a rámfiltól, fel az élethű virágokkal hímzett asztalfutóig, a kihuzott vonalú rajzlaptól az aranykeretben pompás árnyalatu olajkréta képig, a nefejejes zsebkendőktől fel egészen a csaknem csicseregni kezdő fűgkéktől ékes asztalterítőig. A vizsgálatokon Jung-Cseke apát, mint az intézet igazgatója elnökölt,

ki nem fogyó türelemmel hallgatva a feleleteket s az egyes vizsgálatok végén nem is késelt elismerő szavakkal jutalmazni az áldást úgy, mint a magvetőt. A záróünnepély pedig pénteken délután folyt le szintén nagy és distingvált közönség részvételével, hol is a finom gonddal vezetett czimbalom és zongora pieszek fülbe-mászó zenéje, a kettős szolamra betanult énekek édeskés melódiája s a műizléssel összeválogott költészeti gyöngyök szavalása soha véget nem váró szórakozást nyújtottak s a hálás közönség sietett is tapsaival megköszönni a fáradhatatlan lánykák produkcióit. Ezt az intézet jó hírnevét évről-évre gyarapító és érdemeit öregbítő eredményt kétségkívül, az intézet nemesszivű és sokoldalú tehetséggel megáldott főnöknőjének és derék társnőinek köszönhetni, kik szakavatott odaadással, állandó munkakedvvel és önzetlen czállal igyekeztek a magyar tanügyi sikerek halmát nagyobbitani. Így nyilatkoztak az ide járó gyermekeknek más vallásu szülői s nekünk niucs okunk e nyilatkozatok értékét csökkenteni.

— M. kir. posta- és táviratigazgatóság következő közérdekű sorok közlésére kérte fel lapunkat: „Táviratot nem csak olyan helyen lehet feladni, a hol távirat hivatal működik, hanem oly helyeken is, a hol csak postahivatal van. A csak postahivattalal bíró helyeken feladandó táviratot legcélszerűbb egy zárt levelezőlap alakú úrlapra írni, mely úrlap minden postahivatalnál és frankójegy elárusítónál 31 krért kapható. Ezen díj lefizetése után az illető fél jogot nyer arra, hogy Magyarország és Ausztria bármelyik helyére, hol távirat van, bárki számára egy 10 szóból álló táviratot adjon fel. Ha a távirat több mint 10 szóból állana, akkor a tizen felüli szavak mindenike után még 3—3 krajczár pótlék fizetendő oly módon, hogy a 31 kros távirat úrlap belső oldalára a fizetendő pótdíjjal egyenlő értékű frankójegy ragasztatik fel. Ha p. o. a távirat 15 szóból állana, akkor a 31 kros úrlap belső oldalára még 15 kr értékű frankójegy ragasztandó fel pótlékkul, mert a 10 szón felül még 5 szó van, melyért 3 krajczárjával 15 krajczár fizetendő. A kitöltött távirati úrlap bármely postahivatalnál feladható, vagy levélgyűjtő szekrénybe bedobható, a honnan a legelső postajáráttal a legközelebb fekvő távirat hivatalhoz, innen pedig mint távirat rendeltetési helyére továbbíttatik. Kolozsvár, 1897. június 18. Rauh Gyula kir. tanácsos pt. igazgató.”

— Sport. Az idei kerületi tornaversenyek egyikét Déván tartott k meg 19 középiskola és 640 tanuló részvétele mellett. Városunkból ez alkalommal csak a reáliskola vett részt 24 tanulóval, dr. Vajda Emil torna- és Molnár Károly kísérő tanárok vezetése mellett. Déva város és Hunyadvármegye közönsége meglepő figyelemmel ér vendégszeretettel fogadta az összes ifjuságot. Azonfelül s miénket azon különös kiüntetés érte, hogy Dobav Ferencz nagybírtokos és dr. Imecs ügyvéd arak, mint ott lakó siculusok kétszer is éreztették velők vendégszeretetök melegét. Köszönet érteite hogy pedig a versenyben mind a tornatanár f. rad-ságát, mind a tanulók igyekezetét minő siker koronázta, annak bizonyítására álljon itt az eredmény: Dr. Vajda Emil az első özlop vezetője ezüst éremmel lett kitüntetve. A ny érem volt 7 drb. Ebből egyet nyert Áprili Ferencz a sikversenyen (200 mtr., 18 mp. a.), egyet Nagy Dénes a sulydobásból (859 m.). Ezüstérmét nyert Nagy Kálmán a távolugrásból, Florián János és Nagy Dénes a függeszkeedésből. Okleveleket kaptak: Áprili F. sulydobásból Bosin Antal távolugrásból es az intézet kötelhuzásból. Tehát összesen 10 kitüntetést nyertek. A versenyt rendező bizottság Déváról egy kirándulást is rendezett Vajda-Hunyad-ra. Piskin megható ünnepséggel rótta le az ifjuság a hősök iránt tartozó, kegyelet adóját, midőn megkoszoruzta a piskii emléket, Vajda-Hunyadon, megtekintették kitünő kalauzolás mellett a várhelyiségeit meg a vasműveket. El nem muló emlékekkel távoztunk. Egy szóval azt a rendet, azt a vendégszeretetet a fogadók részéről, nem fejezhetjük jobban ki magunkat, mint azon közmondással: „Minden úgy ment, mint a karika-csapás.”

— **Halálozások.** Brassai Sámuel a világhírű tudós e hó 24-én Kolozsvárt az Erzsébet-kórházban épen száz esztendőskorában meghalt. — Gróf Bethlen Gábor az EMKE nagydíj elnöke tüdőgyulladásban szombaton hirtelen elhalt. Temetésére városunkból is többen lerándultak a gyászba borult keresti kastélyba.

— **Az ev. ref. kollegium gyászja.** Miklósi Károly a helybeli ev. ref. kollegium VI-ik osztályának jeles tehetségű tanulója, özv. Miklósi Károlyné Felszagi Károlián egyetlen szép reményű fia, 17 éves korában, hosszas és súlyos betegség után e hó 20-án délután elhunyt Kis-Galambfalván. Temetése 22-én volt általános, mély részvét mellett. A korán elköltözött nemes szívű ifju nyugodjék csendesen!

— **A helybeli zálogkölcson intézet és betéti pénztártól július 1-éig ki nem váltott vagy meg nem újított zálogtárgyak jövő hó 1-én (csütörtökön) d. u. 2 óráig kezdődőleg árvereztetnek el.**

— **Nagy idők tanuja.** Alsó-Simentalvi Elekes József Udvarhelyvármegye nyug. számvevője, 1848/49. honvéd hadnagy, unitárius egyházi tanácsos, folyó hó 26-án reggeli 4 órakor élete 70 ik évében, hosszasszenvedés után jobblétre szenderült.

— **Öngyilkossági kísérlet.** Eröss Béla szabósegéd e hó 19-én az alsó malomhoz tartozó szigetén egy 7 mm. revolverrel öngyilkossági szándékából baloldalába lött. Azonban a golyó az oldalbordájába megakadván, egy kis horzsolást leszámítva, kárt nem tett benne s már egészen jól érzi magát. Tettét szerelmi okokkal hozzák kapcsolatba.

— **A vidéki szülők figyelmébe.** Bátor vagyok a tisztelt szülők szives tudomására hozni, hogy miután a felsőbb leányiskolában a jövő tanévben csak egy első és egy második osztályt engedélyez a magas minisztérium, ajánlatos a növendékeket már most beírni az első és második osztályokba, hogy legalább előjegyve legyenek és ki ne maradjanak. Addig is, míg az új iskolai épületben szervezendő állami internátus felépül két-három év múlva, a vidéki szülők könnyítésére úgy rendeztem be házamat, hogy 10–15 jó családból való leánykát befogadhatok magamhoz és így egész nyugodtan végezhetik felsőbb leányiskolai tanulmányaikat; egy francia nevelőné segítkezik nekem a felügyeletben. De Gerando Antonina, a felsőbb leányiskola igazgatója Kolozsvárt.

— **Hölgyes himlő** következtében Kiszfaludi Jánosné 48 éves korában Kecset-Kiszfalud községben e hó 22-én elhalt. A községben jelenleg több himlős nincs.

— **A pálinka.** Hogy mire vezet a pálinka nagymértékű fogyasztása, kitűnik Simó József kis-solyosi lakosnak szomorú végű életéből is. Megelőzőleg 2 napig szünet nélkül ivott és e hó 14-én 2-szer lött magára fegyverrel, de nagy részegsége miatt egyszer sem találta el s így keservében a szomszédja gyümölcsösében felakasztotta magát.

— **Ubrik Borbála.** Egy bukaresti újság az Ubrik Borbála emlékeztető esetéhez hasonló leleplezést közöl. A Strada Izraelita 27-ik számú házban — írja ez az újság — már kilenc esztendeje a legembertelenebb módon kizárnak egy harmincz éves asszonyt a hozzátartozói. Faládjában tartják fogva, a melybe csak egy kis nyílason juthat be a levegő. Ezen a nyíláson adják neki a moslékhoz hasonló eledelt is. A szerencsétlen asszony már kilenc esztendeje szenved így; ez idő alatt egyszer sem jött ki a ládából s már inkább hasonlít az állathoz, mint emberi lényhez. Teste borzasztó módon lesóványodott és a ládát egészen megtöltötte rettenetes piszokba szinte belekővesedett. A leleplezés óriási szenzációt keltett és a rendőrség meg is indította a vizsgálatot.

— **Egy szép molnárné sikerei.** (Kuvik sürgöny.) Az üzlet önálló megkezdése után néhány nappal a hitelbe vásárolt két lónak 300 frt árát megelőző 300 frt váltótartozását az eladó és jótálló gazdával 48 órai szakadatlan számolás után — lekivittolta ennek felesége utzagytő mája szerint. Erre pár nap múlva egy másik

szintén m's faluban lakó férfi kollégájának 30 frt követelése nyert kiegyenlített rövid másfél óra alatt — ennek a felesége óriási lármája szerint. Ekkor oda hivatta saját urát s az egyik engedetlen molnárlégenyt megverette vele. Este a gazda cigányzenével tisztelte meg ablaka alatt, a hol köszönet fejében egy kártya viz zuhant ki reája — egy erős árnyék kezei által. Ezen az éjen egy másik gabbadozó árnyék ott a pusztán a sötétben olyan pofát szerzett, hogy egy hétig nem lehetett ráismerni a dagadástól. Más éjjelen a gazda is ilyen kapott két segédjével együtt — a kiabálás által felvert szomszédság lármája szerint. Mire az árnyék pofája meglóhadt, kődobás ütötte le a lábáról a malom közelében. Még eddig panasz nincs tőle, csupán az előjáróság zugolódik minden éjjel távolról lesve a történeteket, hogy a dulakodó kutyák közül hány marad a csatatéren. A dagadt pofájú árnyék nál egy kétezer forintos belsőségnek pénz nélkül való ismételt megvásárlására van kilátása, melyből pár év előtt gonosz lelkek kiséptek. Azért vágyik e telekre, mert néhány év előtt a gazdája távollétében egy jövevény ujszülöttjét ott temette el egy kenderáztató tónak akkor száraz feukére. Több helyi és vidéki asszony nagy merénylőre készül falu szája szerint, a miért a pénzös férjüket hivatja magához, finom pálinkával kínálgatja, csizogtatja s aztán gátlására, gáterezésre és ároktágitásra használja fel saját dolgaik félbehagyatásával, hogy ilyen záporos időkben az ő hirneves üzlet fennakadást ne szenvedjen. Az elhagyott gazda a vagyonszerző feleségének nagyon örvend. Azt beszélik, hogy szembekötődött játszanak a feleségével a világ előtt. Lizavéta hazaérkezett leányasszonyt fogták rá a könyvezetésre s a történeti napló vezetésére, hogy a tanult jókat ne feledje el. A potyó és becsás események társát várják rövid időn. A falu egy része örvend, más része megvan botránkozva. A molnárnét el akarják soppantani urától, nemzetségéstől együtt. Prosit!... Pedig erkölcsi és anyagi nagy kár lenne az életre való »fejérnépet« sérteni, mikor valóságos gyógyító angyal!...

— **Villámcsapás.** Farkastakán e hó 20-án nagy vihar vonult keresztül a villám Fancsali A. János házára lecsapott és annak fidejét lerombolta; a szobába is bejutott, a falon lévő tárgyakat szintén leverte. Szerencsére ez időben senki sem volt a lakásban s így emberéletben kár nem esett.

— **A »Fővárosi Lapok« meghalt és megis él.** Érzékenyen sujtott s érzékenyen sujtotta különösen a magyar művelt hölgyközönséget azon hír, hogy a »Fővárosi Lapok«, hazánk ez egyetlen szépirodalmi napi lapja, megszűnt. Azonban s zivünkbe hatolt fájdalom csakhamar örömmre változott, mert a meghaltnak hitt kedves lap: az »Uj Fővárosi Lapok«-ban, J. Virág Béla szerkesztése, életre hozása mellett újra él és teljesíti a rég multban is anyai szeretettel körülvelt Tóth Kálmán szellemében nemes hivatását. Az ország minden részéből küldött sok üdvözlőhöz mi is csatlakozunk s a magyar szépirodalom érdekében olvasóink pártfogását is kérjük e lap részére. Az »Uj Fővárosi Lapok«-ból mutatványszámot szivesen küld kiadóhivatala: Budapest, VII. Práter-u. 44. sz.

— **Az utadó befizetési könyvecskék** Betegh Pál könyvnyomdája és könyvkötészetében elkészültek s a t. előjáróságok rendelkezésére vannak bocsájtva; 100 drb ára most is csak 1 frt 50 kr és 5 évre szólók.

— **Sértés-e vagy szarvasmarha?** Különleges marhaleveleket állítanak ki még mai napság is egyes községekben. Így pl. az állat fajtát magyar, erdélyi stb. helyett: »sértés«, »szarvasmarha« stb.-vel jelzik. Azonkívül sértés helyett »szarvasmarhát« és így tovább írják. Jó volna a helyes jelzések életbeléptetésére is egy kis gondot fordítani az így nem egyszer támadt tévedések elkerülése szempontjából.

Apróságok Brassai bácsiról.

Tanítványait az egyetemen nagysádnak szólította rendesen; kérdezték, hogy miért? Azért — mondá — mert a nagysád szó nem jelent semmit.

Házasodni csak egyszer akart, ekkor sem sikerült, mert a 12 órára kitűzött esküvőről megfeladkozott.

Mikor szintén nagy kort ért édes anyja meghalt, ráborult koporsójára s fájdalmasan zokogta: meghaltál, itt hagytál szegény, neveletlen árvát. Pedig már tul volt a 70 éven.

Az öreg ur, a ki különben világléteében bővíben volt egy csomó többé-kevésbé excentrikus szokásnak és tulajdonságnak, ha utra ment, az utiköltséget úgy vitte magával, hogy a jobb zsebébe pl. belerakta az odamenetre, a balzsebébe pedig a visszajövetelre szánt összeget. S ha a jobb zsebből hamarabb kifogyott a pénz, az utja végére ért volna, bizony akár az utja közepéről visszafordult volna. Ne adj Isten, azért, hogy visszajövet előtt bejutt volna pénzért a bal zsebébe.

Még néhány rövid év előtt is nem volt nap jóformán, hogy este 11 óra előtt hazament volna. Az estéket rendszeren jóbarátainál töltötte kedélyes beszélgetésben, s csak éjjel felé lehetett látni meggörnyedt, de erőteljes alakját, a mint a házak alatt a holdfényben haza felé suhan. Nagyon szerette a zenét is Brassay bácsi, és sokat eljárat kvaritettezni. Evék előtt rendszeren minden csütörtökön elment egy akkor még életben volt kolozsvári egyetemi m.-tanár néhai Ruzitska Béla osztálytanácsos házához.

CSARNOK.

A molnár család. (18. folytatás.)

Eredeti székely regény.

— A »Székely-Udvarhely« részére írta Péterfi Tamás. —

— Én ott leszek! — szólt Eszter.

— A férjem tudhat róla? — fordult a flore mundrához Bárdyné.

— Nem! Ma csak az őrangyalok éjjele van — válaszolt Flóra. Holnap a férfiaknak kell talpon lenni! Ott lesztek?

— Ott! — válaszoltak határozottan.

— Én erre megyek a kiserdő felé. Dolgom van ott. És ti?

— Haza megyek — felelt Eszter.

— Veled tartok — szólt hozzá Bárdyné s megcsókolták egymást.

Eszter visszapillantott a sirhaura, de nem sirt többé.

— Ne feledjétek! — kiálta vissza az erdő felől Flóra — hogy ma az őrangyalok éjjele van!

Forr a világ.

A kis-székelyi oláhbiró portáján korán lecsendesült minden zaj. Hárhulla Péternek igéretéhez képest látszanak minden tettei. Ő valóban hűséges urához Lefekszik hat órákor, hogy ne legyen zavarója a falu csendjének. S ez által jó példát mutasson a többi lakosoknak. Tíz óra után, csak itt-ott gyéren láthatni világot a szálmás kunyhók között.

Nemsokára haza kerülnek a foubá járó leányok is. Flóra szintén közöttük volt. Most ért haza a szép birói lakás elé. Kiserője — kiben Vunturár Tódorra, a molnárlégenyre ismertünk — néhány hízogó szót mond neki.

— Nincs szükségem a kiseretredre! Érted? — mond a »flore munda« elutasítva a legényt. Csak azért nem küldöttelek el a többi legények előtt, hogy ne gunyoljanak érte. Most tudod! hát jövöre kerülj el Tódor!

— Csak ne szeretnék oly nagyon! —

— Akkor várj, a míg én is szeretni foglak! Csak várj Tódor! csak várj! de ne kiseréss. Jó éjszakát! s becsapta az utca ajtót.

Az elutasított legény lángolni érezte egész testét. Ott járkált majdnem egy óra hosszat a Flórák kapuja előtt, össze-vissza szerelmes szívével minden jót, rosszat.

Mikor az idő féltizenkettőre járt. Hárhulla Péter kijött az utcaajtóba. A hóvilágnál azonnal fölismerre az ott járkáló molnárlégenyt, kiről tudta, hogy Flórá szereti.

— Menj haza már Tódor! későre jár az idő.

— Ugy sem alszom én gazduram!

— Hat miért strázsálsz ezt a házat fiam?

— Hej, gazduram! gazduram! ha én azt megmondhatnám?!...

— Tégy okosabbat, mint eddig!

— Meghalok én gazdum. Nem élek sokáig!...

— Haboruba akarsz menni? most jó alkalom van. Forr a világ Tódor!

A molnárlegény megrázkódott.

— Veszem észre gazdum! — aztán odahajolva a bírőhoz, sugva kérdezte:

— Azért költözött el a vén molnár?...

— Éppen azért fiam.

— De jól tudsz czélozni gazdum. Akár egy vadásztiszt.

— Hasznát veszem nem sokára ennek is. No, de most kotródj haza fiam! Majd meglátom. Rajtad is segíték. Nagy urnak tesznek meg!

— Hej, gazdum! csak egyet szeretnék birni...

— Hát az urasággal vele jár, a mit kívánsz földolog, hogy ember légy!

— Értem gazdum!

— Most kotródj haza. Majd hivatlak nonsokára.

A legény csendes jó éjszakát kívánt s haza indult. Az ablakból pedig egy ököl fenyegetett utána, de nem látta meg egyik sem a fenyegetőt.

Hárbulla megállott az utcaajtó között és várt.

— Apóka! — hallatszott egy kedves hang belülről.

— Te vagy gyémántom?

— A méceket meggyújtottam. Itt az ideje.

— Jól tetted édesem. Menj be, nehogy meghülj gyémántszálam! — s a leány, ki nem volt más a „flore mundrá”-nál, magával hívta az atyját.

— Jere be apóka, én félek egyedül abban a fekete lyukban. Hagyd, ne várd itt az utcaajtóban őket. Majd bejönnek. Tudják a járást.

Kevésel később többen jöttek be a bírónyitva hagyott kapuján. Sötét arcu, nagy oláhok voltak valamennyien, magas báránnybor kucsolával fejeken, lombos szürrel vállakon. Az utolsók között egy fekete ruhás is jött, ki a pópa volt.

Nem köszöntötték egymást, hanem mint valami árnyak — besurrantak a kapu.

Tódor nagy dolgokról gondolkozott haza felé s annyira belemélyedt azokba, hogy már elhaladt a vele szembe jövő két fáta mellett s elfeledte köszönni.

— Jó estvét szépek! — szólott utánuk, de azok vissza sem tekintve, gyorsan haladtak tovább.

— Ni, ni! — beszélt a legény magában — ezek a szárlás fáták papucsba járnak!... Különös!... Utánuk eregelek. Hej, hogy aprítanak fel a falun!

A két siető alak visszatekintett s látták a váratlan kísérőt.

— Utat veszítünk! — sugá magyarul az egyik.

— Nem ismerem a járást.

— Csak kövess! — sugja az előbbi. Ezen a sikátoron begyünk. A következőn kijövünk, aztán éppen előttünk lesz a bírő háza, hová el-tűnünk.

— Milyen jól ismered az utat.

— Azt ismerem, de ez a gazember nyomunkban van szüntelen. Nem faradsz édesem?

Nem. De hogy is fáradjak, mikor ma az örangyalok éjjele van?

— Ügyelj a pisztolyokra. Ne hogy elsüljenek, mert az biztos veszítünk okozná.

(Folytatjuk.)

Közönség köréből.*

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Szíveskedjék az alábbi sorokat becses lapjában közlénni.

Honisch L. István aradi akadémikus (?) fényképész folyó év ápril havában levélben felkeresett minket és megkért, hogy megrendeléseinket tartsuk fenn számára. Mi nagyhangu ígéreteinek engedve, csakugyan vele eszközöltettük a felvételt, azonban a közmondás azon szavai: „A ki sokat ígér, keveset ad”, beteljesedtek, mert Honisch ur oly képeket készített, melyekből se neki sem mondaná meg, hogy az olasz festészeti akadémianak tagja. Eynyit voltunk bátrak megjegyezni a nagyközönség tájékoztatására.

Jud. ex.

* E rovat alá t helyet adunk minden közérdekű fel-szólásnak, de a felelősség a beküldőt illeti. Szerk.

HIVATALOS RÉSZ.

Másolat. Magy. kir. marosvásárhelyi 9-ik honvédszázarezd parancsnokság 1208. szám. sgt. Tekintetes alispáni hivatalnak Sz.-Udvarhely. Maros-Vásárhelyt, 1897. május hó 15-én Van szem-csém tudomására hozni, hogy a fennirt ezred részére a pótló-vásárlás folyó évi szeptember hó

második felében fog megtartatni. A pótlóvásárlásnak helyét és idejét illetőleg az arra vonatkozó „Tervezet” később fog czimnek megküldetni. Azon czélból, hogy a közelében lakó lótenyésztők a pótló vásárról már most tudomással birjanak és az iránt az érdekeltség minél tágasabb körben felkeltessék, felkérem, hogy ezt mielőbb közhírré tenni sziveskedjék. A lovak közvetítők kizárásával a lótenyésztőtől és egyes tulajdonosoktól közvetlen lesznek megvásárolva, mi által a lovakért fizetendő árak kedvezőbbek lesznek, mint azokért esetleg a lókereskedők ajánlanak. Pótlólovaknak 4% évet töltött és 7. évet meg nem haladott 158 centről 166 cent magas, jól táplált, jól ápolt és jó test alkotású lovak vásároltatnak meg. Mivel fiatalabb vagy idősebb lovak megvétele ki van zárva, felkérem, hogy a lótenyésztőket ezen körülményre, valamint arra is figyelmeztetni, miszerint csak oly lovak állíttassanak a sorozó bizottság elé, melyek az általános követelményeknek megfelelnek és a melyeket töltők esetleg a lókereskedők is, de alacsonyabb árakon, a pótlóvásárló bizottságok számára megvennének. Ez által egyrészt a tenyésztők nem fognak csalódnai a hihás lovak visszautasítását illetőleg, másrészt pedig el lesz hártva a lakosság közötti előítélet ezen lóvásárok iránt, mely előítéleteket némely lókereskedők szándékosan terjesztenek. Szupka s. k. ezredes.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 14317—897. alisp. Székely-Udvarhely város polgármesterének és valamennyi községi előljáróságának. Közhírré tétel végett közlöm. Sz.-Udvarhelyt, 1897. évi június hó 21. én. Alispán helyett Jakab Gyula, főjegyző.

Sz. 14643—897. alisp. Udvarhely város polgármesterének és valamennyi községi előljáróságának. Közhírré tétel végett értesitem, hogy Maros-Tordamegye Bazed, Nagy-Szederjes és Ménes községében sertsész rész miatt a zárlat elrendel-tetett. Sz.-Udvarhelyt, 1897. évi június hó 21-én. Alispán helyett: Jakab Gyula, főjegyző.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 13049—897. alispáni. Hirdetmény. A közutak és városokról szóló 1890. évi I. t. cz. 23. §-ának 10. bekezdése értelmében közhírré tételük, hogy Udvarhelyvármegye törvényhatósága területére az 1897. évi egyénekenkénti utadó kivételi lajstromok elkészítetté, azok f. évi június 20-tól július 5-ig a községekre vonatkozólag a község-házánál, Udvarhely rendezett tanácsu városra nézve a város-házánál közzemlére tételük. Ezen idő tartam alatt érdekeltek a sérelmesnek tartott kiadás ellen felszólalhatnak s felszólalásukat az illetékes előljáróság útján, mely az ügy érdemi elbírálásához szükséges tanúsítványával ellátja, a közigazgatási bizottsághoz beterjesztik, melynek utadó felszólalási küldöttsége a felszólalás fölött végérvényeseo határoz s határozatát az érdekeltektől közli. Ezen meghatározott időtartam lejártá után csak azon tévedések igazíthatók ki, melyek egyedül a százalék vagy a minimum hibás kiszámításából erednek. Sz.-Udvarhelyen, 1897. június 11. én. Alispán helyett: Jakab Gyula főjegyző.

Udvarhelyvármegye alispánjától. Sz. 13844—897. alispáni. Pályázati hirdetmény. A Sz.-Udvarhelyvárosi állatorvosi állomásra ezenel pályázat nyitattik. Javadalom évi 300 frt fizetés, 100 frt lakbér, a vágatási biztosí teendőként szabály-rendeletileg és a vásárokról vasuton elszállítandó állatok megvizsgálásáért törvényszerileg megállapított díjak. Pályázni kívánó okleveles állatorvosok szabályszerileg felszerelt folyamodványait 1897. július 20-ig adják be alólirtohoz. Sz.-Udvarhelyen, 1897. június 15-én. Alispán helyett Jakab Gyula, főjegyző.

Másolat. Rendelet az ausztriai értékű 1 krajczáros és 1/2 krajczáros részváltópénz bevonása tárgyában. A koronaérték megállapításáról szóló 1892. évi XVIII. törvényczikk 21. §-ában nyert felhatalmazás alapján, az osztrák cs. kir. pénzügy-miniszter urral létre jött megállapodás szerint az ausztriai értékű egy krajczáros és a fél krajczáros részváltópénz bevonását a következő módzatok mellett rendelem el: 1. Az ausztriai értékű 1 krajczáros és 1/2 (fél) krajczáros részváltópénz 1898. évi július hó 1-ével forgalmon kívül helyeztetik. Ennélfogva ezek az érmek a magánforgalomban már csak 1898. évi június hó 30-ig fogadandók el névértékükben, illetőleg az 1892. évi XVIII. törvényczikk XIII. cikkében megállapított fizetési értékükben. 1892. XVII. t. cz. 21. §-ának b) pontja értelmében. 2. A jelen rendelet életbelép-tének napjától fogva a m. kir. állami pénztárak és hivatalok a náluk meglevő vagy hozzájuk befolyó ausztriai értékű egy krajczáros és félkrajczáros részváltópénzt többé ki nem adhatják. E-l-lenben a m. kir. állami pénztárak és hivatalok tartoznak bezárólag 1899. évi december hó

31-ikéig névértékben, illetőleg az 1892. évi XVIII. törvényczikk XIII. cikkében megállapított fizetési értékben, fizeteskép vagy beváltás végett elfogadni, még pedig az 1892. XIII. törvényczikk 21. §-a értelmében fizeteskép 5 frtig, illetőleg 10 koronáig, beváltásként a váltópénztáraknál korlátlanul. Váltópénztárakként működnek: a m. kir. központi állampénztár, a budapesti és zagrabi állampénztárak, a debreczeni, északi, fumei, győri, kassai, kolozsvári, nagyszabeni, pozsonyi, szegedi és temesvári m. kir. adóhivatalok. Ezenkívül felvan hatalmazva minden pénztár, hogy meglevő készletét és saját szükségletét figyelembe véve váltásokat eszközöljön. 1899. évi december hó 31-ike után ezeket az érmeket az állami pénztárak és hivatalok sem névértékükben, sem anyagértékük megtérítése mellett többé el nem fogadhatják és 1899. évi december hó 31-ével az egy krajczáros és félkrajczáros érmek beváltását illetőleg az államnak minden nemű kötelessége megszűnik. 3. E rendelet 1897. évi július hó 1-én lép életbe. Budapest, 1897. évi május 23-án. Lukács s. k.

14238—897. alisp. Székely-Udvarhely város polgármesterének és valamennyi községi előljáróságának. Közzététel végett kiadom. Székely-Udvarhelyt, 1897. június hó 16-án. Alispán helyett Jakab Gyula, főjegyző.

HIRDETÉSEK.

Értesitem

Székely-Udvarhely és vidéke igen tisztelt közönségét, hogy az igen sok rendelések folytán itt tartózkodásomat — Borszékre való menetelemig — meghosszabbítottam.

Írtam eddig tanusított szives bizalmát és tömeges látogatást továbbra is kérve.

Elvem nem a nagyhangu reklám hajhászása, de annál is inkább a legművészesebb kivitelű képek készítése. — A ki jó és szép képet akar, az ne mulassza el a kínálkozó alkalmat.

Kész szolgálattal vagyok

Honisch L. István

kir. művészeti akadémikus fényképész.

Sz. 8—897.

Hirdetmény.

Alólirt előljáróság ezennel közhírré teszi, hogy Oklánd község keresmahelyisége az 1898. év január 1-től kezdődőleg 3 egymásután következő évekre Oklánd község házában 1897. július 11-én d. e. 8 órakor tartandó árverésen a legfőbb-betigérőnek bérbe adatik. Kikiáltási ár évenkéntre 221 frt, árverezni szándékozó a 221 frt 10%-át bánatpénzüll betenni köteles.

Egyéb feltételek a községben megtekint-hetők.

Oklánd, 1897. június 22.

Pál János,
főjegyző.

Bekő Mihály,
f. bírő.

Az

erdélyi hegyi borok

TEUTSCH B. JÓZSEF

pinézjéből
(Ségesvárt, Erdélyben)
kaphatók Székely-Udvarhelyt:

GÁL JÁNOSNÁL

raktári áron.

PETROLEUM.

AZ

ELSŐ MAGYAR PETROLEUMGYÁR

raktárában

BETHLENFALVÁN

(a Boros Károly szeszraktára területén)

első minőségű és szalonpetroleum

hordó számra gyári áron kapható

minden időben. 27—52

Értekezhetni Kassay Ákos ural.

Minden háziasszonynak legjobban ajánlva :

„ACETINE“ 10-szeres borecettel

igen előnyös árban kapható minden fűszerkereskedésben.

Egy kitünő, zamatos borecetet előállításához :

10 deka „Acetine“ szükségeltetik, mely 1 liter vízzel higítandó fel.

Az ily módon előállított borecetet kitűnően érvényesül a **saláták** készítésénél, **főzésnél**; az **ugorka** és **paszuly besavanyításánál** pedig nélkülözhetetlen mivel minden besavanyítandó, ezen borecetben a legjobban tartja magát. 4-5

Richter-féle Horgony-Pain-Expeller Liniment. Capsici comp.

Ezen hirneves házi szer ellenállt az idő megpróbálásának, mert már több mint 27 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzselésként alkalmazták köszvénynél, csúznál, tagszaggatásnál és meghúléseknél és az orvosok által bedörzselésekre is mindig gyakrabban rendeltek. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű házi szer, melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. üvegenkénti árban majdnem minden gyógyszerertárban készletben van; raktár: **Török József** gyógyszerésznél Budapesten. **B** vásárlás alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebbbértékű utánzat van forgalomban. **K** i nem akar megkárosodni, az minden egyes üveget „Horgony“ védjeggyel és Richter cégjegyzés nélkül mint nem valódit utasítsa vissza. **R** ICHTER F. AD. és társa, cs. és kir. udvari szőlők, RUDOLSTADT.

Kitüntetve az 1896. évi ezredéves kiállításon kiállítási nagy érmmel.

A bőryanag beszerzési szövetkezet bizományi

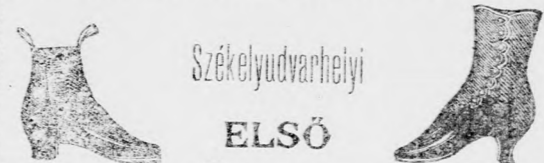
kész-czipő raktára

Sz.-Udvarhely, Fötér, vármegyeház mellett.

Ajánlja Orbán, Nagy és Tamás czipész-iparosok által készített elismert kitünő minőségű férfi, női és gyermek-czipőit. A czipők jóságáért felelősséget vállal; nem tetsző árut visszacsérél.

Szabott árak!

Kizárólag helyben készült kézi munka.

Székelyudvarhelyi

ELSŐ

CZIPŐRAKTÁR.

Van szerencsém a t. cz. közönséget értesíteni, hogy raktáromba tavaszi és nyári czipőkből rendkívül dúz választék érkezett. Karlsruhi férfi czipők, mindenféle színes (sárga) és tornaczipők az ismert olcsó árak mellett kaphatók. Fény-máz sevrő- és sárgaczipőkre kitünő minőségben. Kitünő lisztelellettel.

4-4 **Bock J. József** czipőraktára Kossuth-utca.

A gazdaközönség és a gépkereskedők figyelmébe!

Gazdasági géposztályunk raktárában, az éppen lefolyt üzletév végetlennül gyenge forgalma miatt minden nemű gazdasági gépekből, u. m. :
4, 6 és 8 HP gőzesplőkészletek, járgányok és járgányos eséplőgépek, Backer-rendszerű és Vidats-féle rosták, egy és többvasú ekék, boronák, rögtörő hengerek, vetőgépek, tengeri vetőkészülékek, aratógépek és fűkaszálók, szeckavágók, repavágók és zuzok, kukorica-morzsolók és csöves tengeri drak, egy és két járatú örlőmalomok, olajpresek stb. stb. nagymérvű készlet összeroldását okozván igazgatóságunk kapcsolatban azon határozatával, hogy egyes gazdasági gépek további gyártásával teljesen felhagyjunk, ezú nagy készletek, a jövő tavasz folyamán, rendkívül mérsékelt árakon való eladását ajánlja eszközölni. Ezt azon megjegyzéssel hozzuk a t. érdeklő közönség tudomására, hogy az eladás nemcsak egyes darabokban, hanem esetleg kisebb nagyobb tömegekben is történik, a szerint, a mit erre igényt tartó gazdák és hivatali kereskedők jelentkezni fognak.
Ritka alkalom kínálkozik most az érdeklőeknek, elismert kitünő minőségű gazdasági gépeket és eszközöket, rendkívül alacsony árak és előnyös feltételek mellett beszerezni.
Minden ezen tárgyra vonatkozó kérdésközlésre, mely egyenesen hozzánk címzendő szívesen fogunk felvilágosítással és árajánlatokkal szolgálni. Teljes bizalommal!

11-18

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár r.-t.

Budapest, Külső váci-ut 29-37.

Könyvnyomda, könyvkötészet.

A Székelyföld legnagyobb és legolcsóbb nyomtatvány raktára

Tarcsafalvi „Tört sugarak“
cz. költeményei
1 forint 20 krajczr.

Derzsi „Élet könyve“,
mint állandó házi orvos
leszállított ára 1 forint.

KÖNYVNYOMDA, KÖNYVKÖTÉS ZET,
KÖNYV- ÉS HIRLAPKIADÓVÁLLALAT, LEGNAGYOBB ZENEMŰRAKTÁR, PAPIRKERESKEDÉS
SZÉKELY-UDVARHELYEN.

Van szerencsém t. vevőim és a n. érd. közönség szives figyelmébe ajánlani, miszerint magrendelőim kényelme, lelkiismeretes és gyors kiszolgálása tekintetéből: **TELJESEN ÚJ ÉS A LEGKITÜNŐBB GÉPEKKEL FELSZERELVE,** könyvnyomdám

könyvkötészet

berendezésével egészítettem ki és minden névvel nevezhető könyvkötői munkát a legegyszerűbb fűzéstől a legdiszesebb kiállítású kötésig **minden versenyt kizáró olcsó árakon** elvállalok és a leggyorsabban elkészítve, kiszolgálok. Felszereltem továbbá könyvnyomdám az Udvarhelyvármegyében eddig nélkülözött

LYUKGATÓ (PERFORÁLÓ) GÉPPEL

is, melynek segítségével szelvényes jegyek-, bércek-, vásári vámcsédulák- s mindazon nyomtatványokat, melyeket eddig ollóval kellett szétvagdálni, belyegyszerűleg meglyukgatom s így könnyen kezelhetővé teszem; egyúttal legújabb szerkezeti

SZÁMOZÓ GÉPEMMEL

nyomtatott számokkal is ellátom.

E szerint tehát azon helyzetben vagyok, hogy a könyvnyomdászat és könyvkötészet terén, a legkényesebb igényeknek is megfelelek.

A mélyen tisztelt közönségnek irántam tanúsított eddigi nagybecsű pártfogását megköszönve s további előretörésvésemben is kérve, igyekezni fogok, hogy az ezután is kiérdemeljem.

Hirdetéseket és előfizetéseket bármely fővárosi vagy vidéki lapra az előfizetési árban, postadíj felszámítása nélkül, elfogadok.

Kész szolgálattal:

Betegh Pál.

Könyv- és hírlapkiadóvállalat.

Nyomatott a kiadótulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában, Székely-Udvarhelyt 1897.

Legnagyobb zenemű-raktár.

Írószer- és papírkereskedés.

harm
S
UDVA
ELŐFIZE
évre 1 frt
3 frt, a tá
Me
SZERK
A
A
ról tör
táplálk
észrev
delmév
közöla
T
kosság
részn
gyobb
lisztek
főzni
belföld
tött az
hatjuk,
vizi va
falusi la
jeit fog
okáért
stb. utá
az orsz
s városi
több ré
nyeret
Ez
nagyma
valaki t
ból, mi
s más é
hogy a
tárgya.
Te
gyiti ol
lisztt-l,
nagybá
Ré
Ke
Me
Te
Vig
Elé
Ki
Sze
Any
Net
Ped
Ért
Lil
tárhoz
—
—
—
—
liden.
elégge ó
sugtam
Sch